GLASILO DELAVCEV INDUSTRIJSKIH MONTAŽNIH PODJETIJ

GLASNIK

NOVEMBER 1988, ŠTEVILKA 11, LETO XXII

Vsem delavcem čestitamo od dnevu republike!

IMP Glasnik izdaja Delavski svet sozda IMP – Industrijska montažna podjetja v 7.200 izvodih. Uredništvo: Ljubljana, Likozarjeva 6, telefon (061) 314-562. Glavni in odgovorni urednik je Janez Votek. Člani odbora za obveščanje IMP so: Bojan Germovšek, Mojca Ipavec, Dragica Janežič, Dušan Jovanovič, Nevenka Kavkler, Lijana Kokotec, Biserka Lazar, Marija Leskovar, Anton Maček, Lidija Močilnikar, Iztok Munih (predsednik), Joži Pipp, Marija Servatzy, Franc Šeruga, Štefan Šeruga, Primož Zupančič, Marjan Žnidaršič. Tiska Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS št. 421-1-72 z dne 26. 9. 1974 je IMP Glasnik oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Poslovanje

Travme obrestne politike

V Panoniji že nekaj časa ni bilo opaziti kakšnih posebnih motenj v poslovanju. Trdili bi lahko, da se je položaj v organizaciji bistveno popravil. Odraz tega je bila stalna rast proizvodnje, vse večje povpraševanje po Panonijinih izdelkih tako na domačem, kot tudi na tujem trgu. Toda, glej zlomka, sicer smo bili vajeni, da se je Panonija stalno srečevala z likvidnostnimi problemi, toda to, kar se je zgodilo v tretjem trimesečju, je osupljivo. Človek, ki se ne spozna na vratolomne podvige naše ekonomske politike, se preprosto prime za glavo in se vpraša ali to podjetje še sploh živi. Po drugi strani pa je potrebno biti tudi pošten in povedati, da Panonija še zmeraj plačuje davek za dobro znane težave, ki jih je imela pred leti. Kljub vsemu pa je ta davek le previsok. Zna se zgoditi, da bo Panonija spet pristala tam, kot je pred nekaj leti – v izgubah.

Likvidnostni primanjkljaj

Na zboru interne banke smo slišali, da ima Panonija 4,204.470.000 dinarjev likvidnostnega primanjkljaja. Skratka kratkoročna zadolženost te delovne organizacije dosega »astronomske« vsote. In to kljub solidnemu, celo boljšemu delu v Panoniji kot v prvem polletju. To je potrdil tudi direktor delovne organizacije Emil Zelko, ko smo ga povprašali o vzrokih za tako visoko zadolženost Panonije. Kot pravi, jih obremenjujejo visoke obresti, ki so po njegovi oceni nerealne, poleg tega pa je še hujši problem metodologija obračunavanja le-teh. Obresti presegajo stopnjo inflacije, še hujše pa je, da se obračunavajo za nazaj. Hud pritisk pomenijo poračuni za nazaj, kar onemogoča realno načrtovanje cene proizvodnje in povzroča negativne učinke.

Realizacija krepko nad inflacijo

»Če primerjam letošnjo fakturirano realizacijo z lanskoletnim povprečjem, je ta za 350 odstotkov nad lanskoletnim povprečjem. Podatek kaže na določen kakovosten premik v poslovanju, saj nam pove, da krepko presegamo inflacijo. Vendar pa na drugi strani opažamo, da je akumulacija bistveno nižja, oziroma je ni. Po oceni bomo poslovanje v tretjem trimesečju zaključili okoli pozitivne ničle. Vendar je to rezultat sorazmerno ugodnih rezultatov v prvi polovici leta. Po naši oceni pa je poslovanje v tretjem trimesečju negativno, predvsem zaradi prej omenjenih objektivnih okoliščin,« je povedal Emil Zelko.

V podkrepitev tej trditvi navedimo nekaj podatkov. Najprej bomo postavili pod drobnogled obremenitev prihodka. V prvi polovici letošnjega leta so predstavljala porabljena sredstva na enoto proizvoda 66 odstotkov, v tretjem trimesečju 67 odstotkov, kar vsekakor pomeni določen kakovosten premik glede na lansko leto, ko je poraba znašala 68,9 odstotka. Direktni stroški materiala in storitev so znašali v prvi polovici leta okoli 47 odstotkov, v tretjem trimesečju pa okoli 40 odstotkov. Po podatkih so se stroški zmanjšali skorajda za 10 odstotkov, nekoliko se je povečala amortizacija. Opazna pa je tudi rast revalorizacijskih stroškov, ki so pogojeni z inflacijo in s povprečnimi zalogami. Fizično se tudi zaloge zmanjšujejo, vendar so stroški zaradi skokov cen poskočili z 8,8 odstotkov v polletju na 14.8 odstotka v devetih mesecih.

Vrtoglava rast

Pri tem seveda naletijo na svojevrstne neznanke, ki so zdravemu gospodarjenju tuje. Na eni strani so stroški, na drugi pa dajatve iz revalorizacijskega dohodka, ki se stalno povečuje. Ko sva se z Emilom Zelkom pogovarjala o dajatvah, je postal kar slabe volje in mi kar stresal podatke. »Na nemogoč položaj kažejo podatki o dajatvah iz dohodka, ki so v tem zadnjem kvartalu večje od vseh v prvi polovici leta, ko so znašale 29,4 odstotka, sedaj pa znašajo 42,6 odstotka. Če ne bi bilo teh zunanjih vplivov, bi mi ustvarili preko 100 milijonov akumulacije (5 do 6 odstotkov). Seveda to dovolj zgovorno priča o akumulativnosti naše proizvodnje, vendar se nam kljub temu postavlja vprašanje, kako naprej, in v kateri smeri ukrepati. Nedvomno je, da te dirke v sedanjem obsegu proizvodnje ne bomo zdržali, zato že razmišljamo o nekaterih ukrepih,« pravi Emil Zelko.

Tuj trg se požvižga na naše obrestne mere

Bistveno so se poslabšali tudi pogoji pri kreditiranju priprave izvoza, saj npr. v tem trenutku znašajo obresti za sklenjen posel v vrednosti 770 milijonov dinarjev kar 60 milijonov dinarjev, ali 12,8 odstotka, kar pa seveda zunanji trg ne priznava. Tako se firma še enkrat znajde med tnalom in nakovalom, ali se sploh splača izvažati. »Problem je večplasten«, pravi Emil Zelko, »nesmiselno je po dolgoletnih naporih in vlaganjih ter uveljavitvah na teh trgih meni nič tebi nič oditi s teh trgov. Ponovno uveljavljanje na tujih trgih je mukotrpen in zelo drag podvig, hkrati pa pomeni odhod s teh trgov še večjo negotovost za naš položaj v naslednjem letu. Zavedamo se, da se položaj na domačem trgu zaostruje, v naslednjem letu pričakujemo zmanjšanje povpraševanja po naših izdelkih na domačem tržišču. Vemo, da je kupna moč zasebnih kmetov skorajda že usahnila in enostavno ni sredstev za tehnološko posodabljanje. V bistveno boljšem položaju pa ni niti družbeni sektor, kjer bo kriza doživela svoj vrhunec v naslednjem letu, če družba ne bo spremenila odnosa do kmetijstva. V to pa težko verjamem, zlasti glede na to, da vse več hrane uvažamo.« Jasno je, da se bo položaj v Panoniji zaostril in to ne po njihovi krivdi. Če se še enkrat povrnemo k obrestim in jih ponazorimo s podatki, potem vidimo, da realne obresti bremenijo dohodek 18,6 odstotno, v prihodku pa znaša delež obresti 4,2 odstotka. Realne obresti so za Panonce povsem sprejemljive, prav tako tudi tržna vrednost obresti v višini stopnje inflacije. Do tu, pravijo v Panoniji, je vse v mejah znosnega, jasno jim je, da oni posebnih bonitet ne morejo imeti, niti jih ne zahtevajo, vendar po tej poti ni mogoče iti naprej. V času našega pogovora so obresti s tečajnimi razlikami znašale 7,.182,792.631 dinarjev, ali 36 odstotkov celotnega prihodka. Od tega odpade na tečajne razlike *1,271.095.439 dinarjev,* na realne obresti, ki jih pokrivajo iz dohodka 845,088.563 dinarjev in na revalorizacijske 5,066.608.635 dinarjev. Plačanih je bilo 4,183.937.179 dinarjev obresti, pripisanih pa je bilo 2,998.855.452 dinarjev obresti. Kot pravijo v Panoniji, so sicer tečajne razlike fiktivni dohodek, ki pa ni likvidnostno pokrit in pomeni nadaljnje zadolževanje in pripisovanje obresti na obresti.

Kako presekati gordijski vozel potopa?

Nedvomno je res, da Panonija v tem trenutku s premalo kakovostnimi sredstvi za kratkoročno poslovanje pri iskanju kakršnihkoli učinkovitih rešitev ostaja nemočna. Pri poslovni, kot tudi pri interni banki kot kaže, ni posebnega razumevanja za reševanje zaostrenega položaja. Kot pravi Emil Zelko, so pri poslovni banki poskušali iskati rešitve na vse možne načine, vendar ta ostaja gluha za vse argumente. Edino, na kar pristaja, je dejanje novih kreditov in pripisovanje obresti na obresti. Tako nekako je izzvenel odgovor banke, ko so bili v Panoniji pred odločitvijo, da nehajo plačevati obresti. Banka se za to ni kaj preveč sekirala.

Seveda je vsakodnevno zategovanje in zaostrovanje razmer vodilne delavce Panonije prisililo na drugačno ukrepanje, recimo temu v političnem jeziku iskanje notranjih rezerv. Žal pa te notranje rezerve pomenijo zniževanje obsega proizvodnje na minimum. Skratka, to pomeni obseg proizvodnje zmanjšati in ga podrediti računici, ali pa ostati pri sedanjem obsegu proizvodnje in jo financirati z drugimi medmesečnimi krediti. Nedvomno pomeni prva rešitev izhod v sili, bistveno drugačna ni niti druga, le da je bistveno dražja. Vendar, če si vse skupaj pobliže ogledamo, bi bila verjetno rešitev nekje vmes. Poskušajmo to podkrepiti. Podatki, ki smo jih navedli v gornjem delu zapisa, nedvomno dokazujejo, da je v tem trenutku Panonijina proizvodnja akumulativna, upal bi si celo trditi, da je glede na stroške proizvodnje presegla ekstenzivno naravnanost in se približuje v smer kapitalne intenzivnosti. Drugi nesporen dokaz je dosežena fakturirana realizacija in povpraševanje na domačem in na tujih trgih, ki v nobenem trenutku ne postavljajo pod vprašaj polne zaposlenosti te delovne organizacije. Ta verjetno ne bo vprašljiva niti v prihodnje (ali v naslednjem letu), ko naj bi kriza pri prodaji kmetijske mehanizacije na domačem trgu dosegla vrhunec. Vendar, če na področju kreditne politike in zaračunavanja obresti ne bo prišlo do premikov, pa tudi če jim ne bo uspelo najti ustreznih rešitev znotraj sistema, bo potrebno ubrati prvo pot. Nedvomno je pametneje zmanjšati obseg proizvodnje na minimum tudi za ceno prisilnih dopustov in 70 odstotnih plač delavcev. To se po oceni Emila Zelka še zmeraj bolj splača, kot pa organizacijo spraviti na rob propada. No, jasnih odločitev okoli ukrepanja še nimajo.

Mimogrede omenimo, da so v Panoniji letos bistveno popravili osebne dohodke, lansko leto so osebni dohodki pomenili 58,7 odstotni delež v dohodku, letos pa 66,8 odstotni, kar pa seveda po oceni Emila Zelka ne vpliva na likvidnostni položaj organizacije. Ob tem pa je omenil še eno od rešitev, ki naj bi vsaj ublažila nastali položaj v Panoniji, to je usmerjanje v t.i. »lohn posle«. Pred kratkim so se uspeli sporazumeti z njihovim stalnim poslovnim prtnerjem Beckerjem. Poskušalii so tudi s Pegorarom, vendar poskus ni uspel. To je tudi razumljivo, pravijo v Panoniji, da tujci niso preveč naklonjeni tovrstnim poslom, ker to predstavlja za njih dodatne obremenitve in posle, ki so jim odveč.

Zunanji trg

Panoniji je v teh nekaj letih uspelo napraviti določene korake naprej, kar se odraža tudi v preboju na zunanje trge. S Poljsko je predvidena blagovna menjava za tri do pet tisoč kosilnic. Na Češkoslovaško bodo izvozili v vrednosti milijona dolarjev izdelkov. V okviru poslovnega sodelovanja z Beckerjem bodo na zahodnonemško tržišče izvozili izdelke v vrednosti milijona mark, v okviru sodelovanja s Pegorarom pa za milijardo lir. V Španiji bo vrednost izvoza dosegla pol milijona dolarjev. Skratka, letos bodo zložili v svoj mošnjiček med 2,5–3 milijone dolarjev.

Sozd – delovna organizacija

Ob pogovoru o problemih Panonije sva z Emilom Zelkom prišla tudi pri odnosih med sozdom in delovno organizacijo. Najprej sva govorila o Interni banki. Kot pravi Emil Zelko, se postavlja vprašanje financiranja Interne banke in odnosov s to organizacijo, ki niso slabi. Vendar se po njegovi oceni Interna banka premalo vključuje v razreševanje problemov posameznih delovnih organizacij. Na vprašanje, v kakšnem smislu, je odgovoril, da bi morala Interna banka navezati tesnejše stike s temeljno banko in se aktivneje vključiti v iskanje rešitev nastalih problemov. Nenazadnje bi moralo imeti tudi interes za to, saj v tem trenutku v Panoniji le ne gre za gašenje požara, ampak za iskanje ustreznih rešitev in trdne finančne opore za kakovosten program.

Sicer Emil Zelko ne postavlja delovanja sistema pod vprašaj. »Mi v naši delovni organizaciji si nismo zastavljali vprašanja biti v velikem sistemu ali ne. Za nas je jasno, da velik sistem potrebujemo, vendar ko smo že razpravljali o nekaterih novih organizacijskih izhodiščih, podpiramo bolj čvrsto organiziranost sistema na vseh področjih. V tem trenutku so nekatere dejavnosti predrage glede na učinke, ki jih dajejo. S čvrstejšo organizacijo poslovnih funkcij bi se izognili določenim odvajanjem, kar spet draži delovanje sistema. Vzemiva npr. Marketing, mislim, da bi ta moral delovati na drugačnih principih, v prvi vrsti pa bi moral biti cenejši od konkurence. Pri izvoznih poslih je vsaj tako drag, če ne celo dražji od drugih izvoznih organizacij. Prav tako je izredno počasen pretok informacij, povrh vsega pa je teh še premalo. Predvsem bi v Marketingu morali strmeti h kakovostnim marketinškim analizam, na osnovi teh pa bi v delovnih organizacijah izvajali ‚operativne' akcije,« je zaključil Emil Zelko.

Sanacija

V Panoniji so si letos zastavili dva poslovna cilja, povečanje osebnih dohodkov in pokritje naložb, ki so sestavni del sanacijskega programa. Oba cilja so uspeli doseči. Povsem je zaživel program rezervnih delov za šivalne stroje, ki je delovno intenzivni program. Problemi pa so z obdelovalnim centrom, ki od postavitve do sedaj dela komajda petino predvidenih obratovalnih ur. Do sedaj so se srečevali s stalnimi okvarami predvsem hidravlike in elektronike. Ob tem pa so še naleteli na izredno nekorekten odnos dobavitelja, ki napak ni odpravil in so ga sedaj tožili in postavili zahtevo, da center v določenem času usposobi in na račun okvar prizna nižjo vrednost in podaljša garancijski rok. Če pa to ne bo uspelo, pa zahtevajo, da center odpelje in povrne vse stroške. Kot pravijo, se za to zadnjo možnost ne odločajo preveč radi, kajti po zagotovilih in raziskavah trga bi center lahko delal v dveh izmenah. Dela je torej dovolj. Razen tega pa se v Panoniji v zadnjem času spogledujejo z Audijem, za katerega naj bi delali vsaj štiri sestavne dele. Okvirno so že našli skupen jezik, vendar ob tem morajo izpolniti še nekatere pogoje prevzema. V prvi vrsti je tu vprašanje kakovosti surovin, ki jo zahteva tuji partner.

J. Votek

DNEVNI RED: Gospodarske razmere

– Ja, ali se v teh usodnih časih pri nas še kdo utegne ukvarjati s tako banalnimi zadevami, kot je delo?

Karikatura: Milan Maver

RAZPIS POSOJIL IZ RAZVOJNEGA SKLADA IMP

Zbor Interne banke IMP je na svoji redni 3.seji dne 10. 10. 1988 sprejel naslednji sklep o razpisu natečaja o dajanju kreditov iz sredstev razvojnega sklada:

V skladu s 5. členom pravilnika o združevanju sredstev v razvojni sklad za srednjeročno razdobje 1986–1990 razpisuje zbor interne banke IMP natečaj o dajanju kreditov iz sredstev razvojnega sklada, ki bodo združena iz amortizacijskih sredstev po periodičnem obračunu za I. polletje 1988 v višini 1,000.000.000 din.

Natečaja se lahko udeležijo vse TOZD in DO iz sestava SOZD IMP, ki so izpolnile svoje obveznosti glede združevanja sredstev v sistemu SOZD IMP in bodo sredstva skladno s 6. členom pravilnika uporabile za financiranje razvoja novih proizvodov in storitev in sicer:

– material za izdelavo prototipa,
– izdelava tehnološke dokumentacije,
– študija za raziskave trga,
– storitve zunanjih sodelavcev (strojne,...),
– oprema za meritve in testiranje,
– stroški atestov, mnenj, recenzij,...
– specialna orodja za izdelavo prototipa,
– BOD delavcev, udeleženih na razvojnem projektu,
– izjemoma nabava proizvodne opreme in sicer v primerih, ko ni možno najti ustreznih kapacitet (v okviru SOZD IMP ali izven SOZD-a),
– druge razvojne stroške

Vsak interesent za pridobitev združenih sredstev mora kot utemeljitev svojega predloga razvojnega projekta predložiti dokumentacijo skladno s 7. členom pravilnika, iz katere bo razvidno:

– opis in funkcionalnost proizvoda ter storitve, ki je predmet razvojnega projekta.
– terminski plan izvedbe razvojnega projekta,
– definiranje projektnega tima z razčlenitvijo nalog posameznega člana tima ter navedbo časovnega angažiranja na projektu,
– tržna analiza
– opredelitev potrebnih vlaganj za izvedbo razvojnega projekta (v skladu s 6. členom),
– opredelitev predvidenih virov financiranja za realizacijo razvojnega projekta,
– kratek opis predvidenega tehnološkega procesa v fazi redne proizvodnje,
– groba ocena investicijskih vlaganj v fazi redne proizvodnje.

Metodologijo za izdelavo potrebne dokumentacije je na osnovi 6. in 7. člena pravilnika v skladu z 10. členom pravilnika pripravila služba za planiranje investicij in je sestavni del tega razpisa.

Znesek zaprošenega oziroma odobrenega kredita lahko znaša največ 30% predračunske vrednosti.

Rok črpanja kredita znaša 1 leto od dneva odobritve kredita.

Doba vračanja kredita znaša 5 let računajoč od poteka roka črpanja kredita.

Obrestna mera je variabilna za ves čas črpanja in odplačevanja kredita in jo določa poslovni odbor po pooblastilu zbora Interne banke.

Rok za oddajo vloge z dokumentacijo je 15. decembra 1988.

V kreditnem zahtevku navedite dinamiko črpanja kredita po mesecih.

METODOLOGIJA ZA IZDELAVO DOKUMENTACIJE GLEDE NA 10. ČLEN PRAVILNIKA O ZDRUŽEVANJU SREDSTEV ZA RAZISKOVALNO IN RAZVOJNO DEJAVNOST PO ZAKLJUČNIH RAČUNIH ZA SREDNJEROČNO RAZDOBJE 1986–1990.

Dokumentacija predvidena v 10. členu Pravilnika, mora smiselno glede na značaj predlaganega razvojnega projekta, vsebovati naslednje točke:

0. Nosilec in izvajalci razvojnega projekta (avtorji)
1. Detaljni opis predmeta razvojnega projekta (Predmet, namen, utemeljitev in cilj razvoja, navedba predhodnih raziskovalnih del, patentnih prijav in inovacij: vključevanje v srednjeročni načrt razvoja SRS, navedba podobnih dejavnosti v SRS in SFRJ ter kdo bi bil poleg predlagatelja še zainteresiran za rezultate razvoja – v okviru IMP oz. izven IMP).
2. Podatki o poslovanju TOZD in DO:
– kratka zgodovina
– lokacija
– predmet dejavnosti
– polno ime, telefon, teleks
– vodilni delavci
– osnovna sredstva (v 000 din)
– bilanca stanja (za leta 1983–1987)
– število zaposlenih po kvalifikacijski strukturi (trenutno stanje ter stanje ob koncu leta 1987)
– delitev celotnega prihodka (v 000 din) – leta 1983–1987
– kazalci uspešnosti gospodarjenja (1983, 1984, 1985, 1986, 1987)
– obstoječe dolgoročne obveznosti (razpored odplačil in glavnice za naslednja leta) pregled količinske proizvodnje po glavnih grupah proizvodov (za leta 1983 do 1987)
3. Utemeljitev projekta, namen in cilji (tržna utemeljitev, možnosti plasmaja na domačem in tujem trgu, konkurenca, analiza cen, dosedanja poraba v SFRJ, prodajne poti, itd.)
4. Predhodne raziskave, viri znanja (podan mora biti odgovor na vprašanje ali pomeni razvojni projekt dejansko novost, ki je rezultat domačega raziskovalnega dela in kakšen je njen pomen glede na sedanje stanje na področju, za katerega se razvojni projekt predlaga – pri investitorju, v panogi, v SFRJ in širše)
5. Značaj razvojnega projekta:
– uvajanje tuje tehnologije
– racionalizacija
– tehnična izboljšava (izum)
– stopnja formalno pravne zaščite (patent)
– nov proizvod
6. Program izvajanja glavnih aktivnosti pri realizaciji razvojnega projekta
7. Predračunska vrednost, specifikacija, stroškov izvedbe razvojnega projekta (v skladu s 6. točko Pravilnika o združevanju sredstev za raziskovalno in razvojno dejavnost po ZR za srednjeročno razdobje 1986–1990)
8. Viri financiranja razvojnega projekta
9. Terminski plan izvedbe razvojnega projekta
10. Vpliv razvojnega projekta na poslovanje TOZD ali DO (v fazi redne proizvodnje izkoriščanja dosežkov razvoja)
– proizvodni program:

Domači trg:

– proizvodne zmogljivosti:
– obstoječe
– nove zmogljivosti, potrebne za realizacijo količin v točki 10 (definiranje potrebnih naložb za izpeljavo redne proizvodnje dosežkov razvoja)
– tehnologija:
– opis tehnoloških postopkov
– grafični prikaz tehnološkega postopka
– dispozicija opreme z oznako potrebne nove opreme na shemi prostora, kjer se bo odvijal tehnološki proces s transportnimi potmi surovin in izdelkov
– normativi materiala za enoto proizvoda:
– število efektivnih delovnih ur na leto
– ekologija (opis vplivov proizvodnje na okolje)
– Preskrba s surovinami:
– navedba glavnih materialov in surovin
– navedba pomembnih dobaviteljev
– opis možnosti preskrbe
– preskrba z energijo in vodo
– energetska bilanca:
– inštalirane kapacitete
– predvidena poraba
– Kadri:
– zagotavljanje delavcev
– BOD/H za neposredne delavce
– BOD/H za režijske delavce
– ekonomska uspešnost dosežkov razvojnega projekta (ocena) v fazi redne proizvodnje.

Naziv proizvoda	Enota mere	1987	Količine po letih 1988.....	199?
.....				

Konvertibilni trg:

Naziv proizvoda	Enota mere	1987	Količine po letih 1988...	199?
.....				

Klirinški trg:

Naziv proizvoda	Enota mere	1987	Količine po letih 1988...	199?
.....				

- navedba cene posameznih proizvodov po trgih:

	CENA	VALUTA
- domači trg		
- konvertibilni trg		
- klirinški trg		

Domači material				Uvozni material		
Naziv proizv.	Naziv mater.	Enota mere=EM	Cena za EM	Naziv mater.mere=EM	Enota	Cena za EM
.....						

- normativi časa za enoto proizvoda
Proizvod:.....

Naziv operacije	Izdelavni čas	Oprema Potrebna	Oprema Obstoječa	Moč Nova (vKW)	Oznaka v dispoziciji

Sozd

Sedma etaža

Na sozdovi poslovni hiši so v polnem teku dela pri nadzidavi 7. etaže za projektiranje in sorodne dejavnosti. S to nadzidavo bo sozd IMP pridobil za rešitev prostorske stiske prepotrebnih 295 kvadratnih metrov, tako da bo znašala neto površina skupaj s prostori, ki jih je IMP že doslej uporabljal kot pisarne (toda neprimerne) v tem delu poslopja, 446 kvadratnih metrov. S to adaptacijo se bo v celotni sozdovi zgradbi rešil tudi problem požarne varnosti.

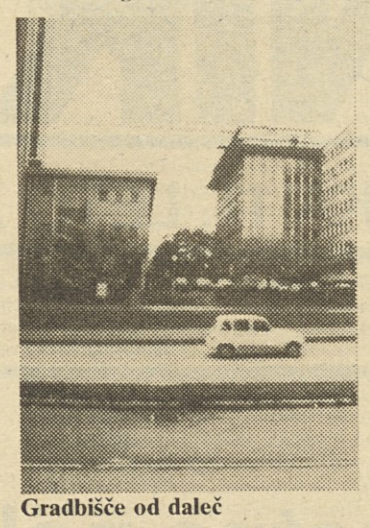

Gradbišče od daleč

Stavbenik Koper je 27. septembra začel s pripravljalnimi deli, 5. oktobra pa se je spoprijel z glavnimi gradbenimi deli. Gradbeniki hitijo z deli in delajo po ves dan, da bi čim prej (rok dokončanja del je 31. januar) spravili gradnjo pod streho.

Za to gradnjo je izdelal projekte IZA Inženiring arhitektov Boruta Delaka in Dušana Kajzerja. Inštalacije bodo vgradili naši monterji iz Oveja, Elektromonterja in Klima montaže. Obrtniška dela pa bodo opravili Stavbenikovi kooperanti. Gradnjo nadzoruje IMP-jeva služba gradbenih investicij (Andrej Pogačar).

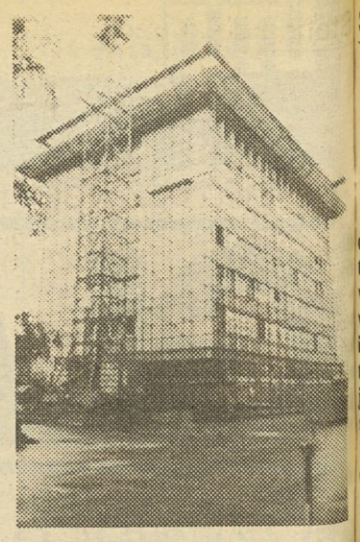

Jekleni oklep

Investicijska vrednost nadzidave je preko ene milijarde dinarjev.

Od kod denar za gradnjo?

Interna banka je združila finančna sredstva na delovni skupnosti sozda.

M. P.

Razvojna naloga

Elektromotorji za celoten GHN program

V tozdu Črpalke bodo v začetku prihodnjega leta začeli izdelovati elektromotorje za celoten program GHN črpalk. Elektromotorji so plod njihovega razvoja, izdelovali pa jih bodo v metliškem obratu.

Že nekaj časa izdelujejo elektromotorje za najmanjše črpalke iz družine GHN. Za proizvodnjo elektromotorjev za večje črpalke pa so se odločili zato, ker imajo v proizvodnem obratu v Metliki še proste zmogljivosti in pa zaradi zmanjšanja odvisnosti od drugih proizvajalcev. Te tristopenjske elektromotorje bodo vgrajevali v obtočne črpalke. S spreminjanjem vrtljajev in moči je mogoče dobiti tri različne hidravlične karakteristike črpalke. Posebnost teh motorjev je v tem, da je rotor elektromotorja potopljen v vodi, število vrtljajev pa se spreminja s pomočjo treh, med seboj neodvisnih statorskih navitij.

V celotni vrednosti elektromotorja je le en odstotek vrednosti uvoženega materiala.

Za izdelovanje elektromotorjev bodo v tozdu sami izdelali orodja in priprave.

Izdelovali bodo devet različnih tipov elektromotorjev. Skupna količina vseh teh tipov elektromotorjev, ki jo bodo letno izdelali, bo okoli 20.000 komadov. Ker nekatere izpeljave iz teh elektromotorjev lahko uporabijo tudi pri drugih tipih črpalk, se bodo tako letne količine še povečale.

Pri proizvodnji elektromotorjev bodo zaposlili obstoječi proizvodni kader v metliškem obratu. Na programu elektromotorjev bo delalo 24 delavcev.

Elektromotorje bodo kupovali isti kupci kot črpalke. Za izvoz se dogovarjajo s sovjetskimi partnerji, o čemer smo v Glasniku že pisali. Za črpalke so že dobili atest iz Sovjetske zveze in je tako tehnični problem odpravljen.

Po izračunih tozda bo proizvodnja elektromotorjev za približno 35 odstotkov cenejša kot nabava elektromotorjev pri drugih proizvajalcih.

M. P.

Fakturirana realizacija 1988 v 000 din - SEPTEMBER

	DO TOZD	Letni plan	9 mes	september	Izvršitev september	9 mes.88	9 mes.87	Indeks izvršitve let.pl	pl.9 m	pl.septem	88/87
1.	OV	30,215,750	20,557,428	2,886,690	3,760,231	18,151,350	8,120,628	60	88	130	224
2.	KM	14,606,000	10,520,389	1,477,733	1,926,701	8,970,523	4,059,509	61	85	130	221
3.	MK	13,096,600	8,773,130	1,245,800	944,303	7,207,742	4,123,305	55	82	76	175
4.	MM	28,000,000	19,900,000	4,100,000	2,418,021	18,018,649	8,864,380	64	91	59	203
5.	PMI	16,304,335	10,188,870	1,856,430	2,279,461	11,368,241	2,854,190	70	112	123	398
5.1.	IB	5,592,864	3,288,970	597,480	1,101,552	4,876,173	153,956	87	148	184	3167
5.2.	PROJ	1,048,607	620,400	134,950	108,321	504,893	294,764	48	81	80	171
5.3.	EKO	9,662,864	6,279,500	1,124,000	1,069,588	5,987,175	2,405,470	62	95	95	249
6.	EM	20,060,000	13,965,500	2,422,000	2,020,092	12,598,274	8,379,750	63	90	83	150
	brez izvoza	17,870,000	11,775,500	1,922,000	1,974,646	11,408,967	7,275,032	64	97	103	157
7.	DVIG	8,557,596	5,757,596	950,000	986,386	4,688,468	2,470,192	55	81	104	190
8.	TEN	8,646,000	6,361,000	761,000	1,101,643	6,837,925	3,786,871	79	107	145	181
9.	TELKOM	11,200,000	7,400,000	1,160,000	1,887,852	9,600,661	3,599,304	86	130	163	267
10.	ISO	13,118,040	8,925,540	1,196,000	1,071,745	6,411,632	3,257,523	49	72	90	197
11.	KLIMAT	21,900,000	12,900,000	1,900,000	2,237,652	12,193,172	5,278,826	56	95	118	231
12.	TIO	12,962,972	9,780,631	1,130,279	1,186,867	7,969,218	4,503,738	61	81	105	177
13.	BLISK	9,200,000	5,650,000	1,000,000	1,282,620	5,559,384	2,198,822	60	98	128	253
14.	PAN	26,152,884	18,767,873	2,850,028	3,801,689	18,762,425	7,132,859	72	100	133	263
15.	IKO	44,000,000	31,879,000	4,033,800	7,556,335	43,984,496	19,351,733	100	138	187	227
15.4.	AVTOMATIKA	16,000,000	11,264,000	1,376,000	3,156,932	17,763,826	7,103,701	111	158	229	250
15.5.	ČRPALKE	14,000,000	10,500,000	1,316,000	2,026,625	13,059,015	6,547,923	93	124	154	199
15.6.	ITAK	6,500,000	4,615,000	541,800	1,102,398	6,162,841	2,831,615	95	134	203	218
15.7.	SKIP	7,500,000	5,500,000	800,000	1,270,380	6,998,813	2,868,494	93	127	159	244
16.	LIVAR	36,719,200	29,131,600	3,232,000	6,397,206	37,349,283	13,637,148	102	128	198	274
16.8.	LSNL	22,381,600	17,700,000	2,000,000	2,850,108	21,638,375	8,135,154	97	122	143	266
16.9.	TA	6,048,000	4,752,000	540,000	945,361	5,352,318	2,514,240	88	113	175	213
16.10.	VIPO	3,942,400	3,152,600	329,000	1,614,611	4,714,461	1,537,330	120	150	491	307
16.11.	LBK	4,347,200	3,527,000	363,000	987,126	5,644,129	1,450,424	130	160	272	389
17.	KLIMA	25,409,300	18,692,263	2,600,000	3,967,446	19,895,205	9,085,238	78	106	153	219
17.12.	IP	13,517,400	10,397,389	1,400,000	2,160,000	11,006,441	5,827,903	81	106	154	189
17.13.	MP	11,891,900	8,294,874	1,200,000	1,807,446	8,888,763	3,257,335	75	107	151	273
18.	IZIP	33,893,575	23,663,809	3,836,000	3,700,213	16,685,118	7,654,428	49	71	96	218
18.14.	INŽ	11,808,375	8,940,561	816,000	825,562	5,366,898	2,700,535	45	60	101	199
18.15.	MARK	5,074,000	3,848,313	426,000	307,600	2,073,278	876,646	41	54	72	237
18.16.	PB	3,968,200	2,600,000	574,000	616,324	2,535,123	894,444	64	98	107	283
18.17.	TEHNOM	5,000,000	3,792,500	420,000	337,343	2,259,461	1,269,821	45	60	80	178
18.18.	ALCH	8,043,000	4,482,435	1,600,000	1,613,384	4,450,358	1,912,981	55	99	101	233
	- CK	1,977,221	1,409,574	189,210	175,852	1,168,610	387,279	59	83	93	302
	- SD	210,670	150,188	20,160	23,427	151,949	60,712	72	101	116	250
	- PD	581,134	503,089	50,000	43,275	288,041	147,656	50	57	87	195
	IMP	376,811,276	264,877,479	38,897,130	48,769,016	267,860,366	118,954,090	71	101	125	225

Standard pada

Pomoč je miloščina

Čedalje težje gospodarske razmere tiščijo k tlom tudi IMP-jeve delavce, posebno tiste z najnižjimi osebnimi dohodki, samohranilce in tiste z otroki, ki so se še v boljših časih težko prebijali iz meseca v mesec. Ob vedno novih podražitvah pa ljudje obupujejo in mnogi ne vedo, kako bodo še lahko preživeli. Povprašali smo pet naših delavcev iz ljubljanskih ozdov, kako se pretolčejo skozi mesec z borimi nekaj tisočaki. Pozanimali pa smo se tudi v njihovih sindikalnih organizacijah, če le te kaj razmišljajo, kako bi delavcem pomagale v finančnih stiskah.

Poglejmo, kako lahko gospodarijo skozi ves mesec in kako jim stoji ob strani v težkih časih sindikat!

Marija Korošec, tehnična administratorka v Telekomovi merilnici:

»Tri leta sem vdova. Imam dva otroka: trinajstletno hčerko in

Marija Korošec

enajstletnega sina. Moj mesečni osebni dohodek je 550 tisoč dinarjev, za otroka pa dobim 30 tisoč dinarjev otroških doklad. To so edini dohodki, ki jih imam. Stanujemo v bloku v dvosobnem stanovanju. Dokler niso letošnje cene tako zelo narasle, smo s tem denarjem še nekako prebredli od ene do druge plače, zdaj pa podražitev zelo občutimo. Položnice so mi do zdaj pobrale okoli 200 tisočakov mesečno brez centralne kurjave, za katero bo treba odšteti najmanj 100 tisoč. Kar ostane, je za hrano, obleko, obutev in vse drugo. Finančno me včasih razbremeni mama, ki kupi za otroke obleko in obutev. Več pa mi tudi ona ne more pomagati, ker živi od pokojnine. Otroka imata v šoli regresirano malico in kosilo. Lani sta plačevala 30 odstotkov polne cene. Letošnje leto pa še niso odobrili regresa. Precej stanejo šolske potrebščine na začetku šolskega leta, med letom

Danica Fartek

pa je potrebno neprestano kaj dokupovati, pa plačati otrokom šolske ekskurzije.

Od ozimnice kupim samo krompir, sadje pa kupujem sproti.«

Danica Fartek, administrativni referent v Telekomovi pripravi dela:

»V IMP-ju sem dve leti. Mož dela v Tenu energetiki. Imava petletnega sina. Pred kratkim sva z možem kupila hišo, ki je bila brez elektrike in vode. Zdaj smo pridobili elektriko in vodo. – Oba z možem zasluživa po približno 500 tisoč dinarjev. Če ne bi možu v njegovi delovni organizaciji pomagali s krediti pri nakupu hiše in meni v moji delovni organizaciji za napeljavo električne energije, ne bi mogla za silo rešiti stanovanjskega problema. Zdaj že oba vračava kredite po približno 40 tisoč dinarjev mesečno. Doma imava majhen vrt in njivo, tako da pridelava precej zelenjave, le krompirja moramo nekaj dokupiti. Brez tega ne vem, kako bi prišli skozi mesec samo z najnižjima plačama, saj samo vrtec v Mengšu stane za otroka 120 tisočakov. Če pa prištejemo zraven še vse druge položnice, vzdrževanje avtomobila (brez tega ne bi mogli hoditi v službo v Ljubljano in voditi otroka v vrtec, ker živimo na hribu pod Mengeško kočo), je najin mesečni dohodek že skoraj pospravljen. V zadnjem času, ko se je draginja zelo povečala, se je treba res vsemu odpovedati, posebno mi starši se odpovedujemo, da lahko kupimo otroku čeveljčke, obleko, pa včasih, ko si otrok zaželi kakšno igračo, mu pač moramo tudi kdaj ustreči, seveda mu kupimo samo kakšno majhno igračo. Če bi si pa sedaj hoteli kaj ustvariti – mislim

Borka Gorjup

dozidavati in obnavljati hišo – pa ne bi zmogli. Zdaj imamo v hiši opremljeno eno sobo, ki je hkrati spalnica, otroška soba, dnevna soba in kuhinja.«

Borka Gorjup, telefonistka v Dvigalu: »V Dvigalu sem zaposlena osem mesecev. Moj osebni dohodek znaša samo 250 tisoč dinarjev. Mož, ki dela pri obrtniku, pa dobi nekaj več. Imava dva šoloobvezna otroka – stara deset in osem let. Stanujemo v družbenem stanovanju v Kamniku. Z možem se voziva v službo z avtobusom. S tem denarjem, ki ga dobimo vsak mesec, se zelo težko prebijemo od ene plače do druge, saj samo malica in kosilo za oba otroka v šoli stane približno 200 tisoč dinarjev. Kje pa

Mehmed Mumirović

so še šolske potrebščine? Za vodo, centralno ogrevanje, elektriko, stanarino in ostale dajatve odštejemo okoli 200 tisoč dinarjev vsak mesec. Pri hrani pa moramo varčevati. Najteže je dopovedati otroku, da ne moremo več kupiti sladkarij, pa sadja, da si ne moremo več privoščiti vsak dan mesa, ampak samo enkrat na teden. Pri oblekah si pomagamo tako, da sin nosi garderobo za starejšo hčerko (hlače, puloverje). Včasih sama kaj sešijem, nekaj garderobe pa kupimo na kredit. Ozimnice pa si nimamo s čim kupiti. Prav žalostno je, da imam tako nizek osebni dohodek, ki je v razmerju 1:5 v primerjavi z osebnim dohodkom telefonistov v drugih firmah. Vprašala sem že šefa tovariša Prašnikarja, zakaj imam najnižje število točk, pa trdi, da je tako pač ovrednoteno moje delovno mesto.«

Mehmed Mumirovič, delavec v skladišču repromateriala v Dvigalu:

»Pri IMP-ju sem zaposlen od leta 1980 – ves čas v Dvigalu. Tri leta sem opravljal delo rezalca železa, dve leti sem vozil viličarja, zdaj pa delam v skladišču repromateriala. Zadnji mesec sem dobil okoli 400 do 420 tisoč dinarjev osebnega dohodka. Žena dobi sedaj, ko je na porodniškem dopustu okoli 200 tisoč dinarjev. Imamo šest otrok, starejši je že zaposlen, trije so v osnovni šoli, najmanjši pa je star devet mesecev. Stanujemo v dvosobnem družbenem stanovanju. Če verjamete ali ne, zelo težko živimo, večkrat kakšen obrok hrane izpustimo, otroci seveda ne, njim damo jesti, da ne bi hodili od soseda do soseda prosit za kruh in tožit, da so lačni. V šoli plačujemo za malico in kosilo za otroke približno 240 tisoč dinarjev. Poravnati pa moramo še stroške za elektriko, stanovanje itd. Ženino plačo pa imamo za preživljanje, obutev in obleko. Večkrat sem že rekel šefom, da težko živimo, da smo lačni, in da ne vem, kako bomo preživeli, pa so me potolažili, da bo boljše, vendar boljše ni.«

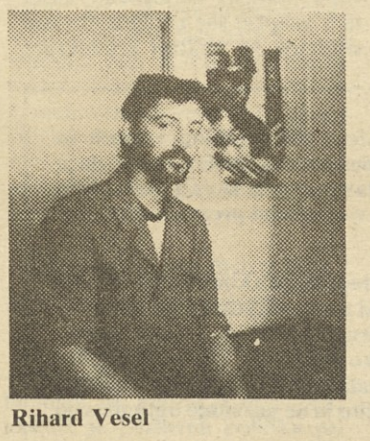

Rihard Vesel

Namestnik predsednika sindikata v Dvigalu Gorazd Križnik je povedal, da se je njihov sindikat zavzemal, da bi v tej težki gospodarski situaciji, ko delavci težko živijo, poiskali vire finančnih sredstev in skušali pomagati tistim delavcem z najnižjimi osebnimi dohodki, vendar pa na sestankih izvršnega odbora sindikata ta ideja ni bila podprta. V sindikatu se je ustvarilo mnenje, da taka pomoč pomeni miloščino. Sindikat se v sedanji situaciji bolj ukvarja s temeljnimi stvarmi, (to je sodelovanje v pripravi pravilnikov o nagrajevanju...), to je z urejanjem zadev, ki bi prinašale trajnejše rešitve.

Rihard Vesel, strugar v tozdu Skip: »Moj mesečni osebni dohodek znaša brez nadur približno 550 tisočakov, ženin pa okoli 350 tisočakov. Imava dva otroka. Najstarejša hčerka bo šla letos v malo šolo. Pri tastu sva z ženo zgradila podstrešno stanovanje, veliko približno 60 kvadratnih metrov. Ni lahko v teh časih, vendar moramo nekako preživeti iz meseca v mesec, čeprav z mizernimi plačami. Doma imamo majhen vrtiček za solato, paradižnik, pa peteršilj, tako da imamo vsaj najnujnejšo zelenjavo. Največji strošek je vrtec, velika postavka je še elektrika, pa tudi voda in nasploh komunala precej stanejo. Ni pa to vse, otroke je treba obleči, obuti, saj rastejo kot gobe. V dveh mesecih so jim že na primer premajhne superge, pa je spet treba kupiti nove. Otroka sta pogosto bolna, ker imata kronični bronhitis. Bolniški izostanki pa nama z ženo poberejo nekaj denarja (na bolniško za otroke greva enkrat eden, drugič drugi). Otroci hodijo na zdravljenje v otroško okrevališče v Kraljevico. Prevoz v obe smeri jim moramo plačati. Bivanje otrok v zdravilišču plačamo starši v primeru, če zdravnik ne odobri zdravljenja. Nemajhen izdatek predstavljajo očala, ki jih morata nositi oba otroka. Skoraj vsaka dva meseca si jih kateri od njiju razbije, pa je spet treba kupiti nove, ki pa so sedaj precej draga.

Preskrbeti si moramo še kurjavo za zimo. Letošnjo pomlad sem dal za premog več kot eno plačo, če bi ga pa sedaj nabavil, pa ena plača najbrž ne bi bila dovolj. Ni pa dovolj samo premog, kupiti je treba še drva, ki so dražja kot premog.

Midva z ženo nosiva ponošene obleke, včasih žena kaj sešije tudi sama, saj za šiviljo ni denarja.

Otroške doklade dobim. Za enega otroka dobim 14.000 dinarjev, kar ne zadostuje niti za otroško majico.

Pripombo imam na naš sindikat, ki delavcem ne pomaga reševati finančnih problemov. V ženini službi so delavcem dali ta mesec po 150 tisočakov za nakup ozimnice.«

Predsednik sindikata v Skipu Anton Šantlj je povedal, da so se v tozdu na sestanku izvršnega odbora sindikata že pogovarjali, da bodo poskušali dobiti iz sredstev tozda nekaj denarja, da bi potem z enkratnimi zneski v obliki nekakšnega regresa pomagali delavcem pri nakupu ozimnice. Sicer pa Skipov sindikat daje enkratno denarno pomoč v okviru možnosti sindikalne blagajne tistim delavcem, ki zaidejo v težak socialni položaj. Letos je en delavec dobil (februarja) 60.000 dinarjev.

Kdor prinese potrdilo ali priporočilo zdravnika, da je nujno potreben zdravljenja, mu sindikat prispeva za zdravljenje 150.000 dinarjev. Letos je bil te pomoči deležen en delavaec. Sredstva v te namene planira sindikat na prvem sindikalnem sestanku v začetku leta glede na predvidene prilive denarja iz sindikalne blagajne.

Komentar

Učinek in vedenje

Ob primeru analize TIO do ukrepa družbenega varstva, prikazanega v oktoberski številki GLASNIKA, je namen tega prispevka opozoriti na problematiko, kateri v okviru sistema večinoma ne posvečamo dovolj ustrezne pozornosti, čeprav je bistvenega pomena za normalno funkcioniranje vsakega kolektiva. To je stanje psihosocialne klime, ki ponazarja odnose med zaposlenimi delavci v kolektivu in odnose posameznikov do delovne organizacije kot celote.

Če nam kdaj ni bilo, nam je sedaj vse bolj jasno, da je delovna organizacija ali podjetje v prvi vrsti ustanovljeno za doseganje učinka. Na drugi strani, pa naj se želimo tako videti ali ne, je to tudi socialna organizacija z določenim stanjem psihosocialne klime. V zadnjem času se pojavlja tudi pojem organizacijska klima (Davis in Newstrom 1986). Slednja se pojmuje kot človekovo socialno okolje, v katerem delavci opravljajo svoje delo in nastaja z interakcijo med posamezniki, delovnimi skupinami in delovno organizacijo kot sistemom, temelji pa na zaznavanju delovne situacije. Proučuje se preko tega, kako posamezniki doživljajo delovno situacijo. Organizacijska klima vpliva na vodenje zaposlenih, na njihova pričakovanja, ker je delovna organizacija koordiniran sistem, ki uresničuje svoje cilje preko koordiniranega delovanja delov.

Organizacijska klima je tudi v okviru našega sistema specifična, lahko rečemo edinstvena, ki ima svojo kulturo, tradicijo in metode učinkovanja. Ustvarjala se je postopno skozi razvoj sistema in se giblje na neki lestvici, oziroma kontinumu ugodno – neugodno ali pozitivno – negativno. Ugodna ali pozitivna organizacijska klima je okvirno rečeno takrat, kadar zaposleni zaznavajo koristnost svojega dela, kadar se jih upošteva pri odločanju in obravnava kot samostojne osebnosti, ko lahko s svojim delom zadovoljujejo svoje potrebe in ko delovna organizacija skrbi tudi za razreševanje njihovih problemov.

Vzemimo spet za izhodišče našo konkretno omenjeno delovno organizacijo (ali kakšno drugo v podobni situaciji). Kar na prvem mestu lahko povemo, da v primerih, ko vodstvo izgubi kontrolo in povezavo s podrejenimi, prihaja do večje ali manjše anarhije in z njo do neugodne negativne psihosocialne klime. Izgublja se spoštovanje, priznavanje in podpora, pade produkutivnost, nezadovoljstvo in konflikti pa naraščajo. V taki situaciji se problemi ne rešujejo, temveč nastajajo, ker sistem kontrole zaradi neustrezne in slabe komunikacije, nemotiviranosti in nezadovoljstva ne deluje. Če vodstvo in delavci niso usmerjeni k istim ciljem ni dobre motivacije in zastavljeni cilji se ne uresničujejo. Če pa vodstvo med seboj ni usklajeno, je to dodatni element ustvarjanja negativnega vzdušja. V takih primerih prihaja do napak med posameznimi službami (oddelki), do neustrezne in nepravočasne obveščenosti o nadaljnjem delu, pade kvaliteta dela, eni delavci imajo preveč dela, drugi živijo lagodno, delo pogosto ni opravljeno pravočasno ipd.

Ne da bi povsem podrobno poznali konkretno situacijo, lahko najdemo posledice takega stanja psihosocialne oziroma organizacijske klime med sledečimi objektivnimi kazalci: v napetostih in sporih, v absentizmu, fluktuaciji, formiranju podskupin in klik ter skupinski reperesiji. Subjektivni indikatorji neugodne psihosocialne klime pa se v takih primerih kažejo v: slabšanju pripadnosti delovni organizaciji, nelojalnosti do delovne organizacije, nezaupanju v moč kolektiva, neangažiranosti in nezadovoljstvu s skupino, njenimi cilji ter nezadovoljstvu z delom iz različnih vidikov.

Če smo v začetku omenili, da je za delovno organizacijo najpomembnejše doseganje učinka, osebno ko se borimo za preživetje, oz. smo na robu rentabilnega poslovanja, moramo na koncu tudi (ponovno) poudariti, da je učinek povezan z zaznavnim zadovoljstvom z delom. Raziskave kažejo, da so delavci v delovnih organizacijah s krizno situacijo še veliko bolj občutljivi na različne postavke, ki se tičejo vodenja, medosebnih odnosov, ter tudi višine in delitve osebnih dohodkov. Ugotavljanje in poznavanje psihosocialne klime nam daje možnost, da pravočasno ter tudi ustrezno ukrepamo in preprečimo stanje nezadovoljstva, ki vodi v neuspeh in do ukrepa družbenega varstva.

Emil Smrekar

Izobraževalni center

Tečaji tujih jezikov

Naš Izobraževalni center se je po poletnem predihu dodobra lotil dela, saj je organiziral kar štiri tečaje tujih jezikov, v katerih se izobražuje 83 IMP–jevcev. V prostorih tega centra na Trebinjski ulici v BS–3 je dvakrat tedensko po tri šolske ure tečaj angleščine 3 in 4 ter dvakrat tedensko po tri šolske ure tečaj nemščine 2 in 3. Tečaje vodi ljubljanski Center za tuje jezike z Vilharjeve s svojimi predavatelji. V prostorih starega Smelta pa je dvakrat tedensko po tri šolske ure tečaj ruščine, ki ga obiskuje 10 IMP–jevih delavcev, ki jih poučuje profesorica Urbasova s FSPN–ja. V Mariboru pa je 15 naših delavcev iz mariborskega IMP–eja, iz Panonije in Bliska vključenih v tečaj poslovne nemščine, na katerem poučuje mag. prof. Židanekova z Vekša. Tečaji, ki jih obiskujejo predvsem delavci iz tehničnih, razvojnih in komercialnih služb, se bodo v glavnem zaključili prvi teden v januarju, le tečaja ruščine in poslovne nemščine, ki so jo kasneje začeli, bodo tudi kasneje končali. Kot so nam povedali v našem Izobraževalnem centru, bodo v spomladanskem semestru s tečaji tujih jezikov nadaljevali.

M. P.

Tečajniki v Iku

Tečajniki v Klimamontaži

Tečajniki v IC–ju

Sistem 400

Pristop strukturiranju analognih avtomatizacijskih sistemov

Naraščajoča intelektualizacija prinaša v industrijske sisteme predvsem potrebo po prestrukturiranju delovne sile. Vse večje računalniško podprto poslovanje in nove tehnologije kažejo na velike potrebe po inovacijskih sistemih in izredno močne potrebe po marketingu, vse večje zahteve po formaliziranem znanju pa zahtevajo naraščanje uslužnostnih dejavnosti, svetovanja, izdelave programske opreme, inženiringa, itd.

Strategija revitalizacije v hišni in procesni tehniki

Čedalje večja avtomatizacija je z vsem omenjenim povezana. Več kot že v fazi njenega načrtovanja vnesemo procesne inteligence, optimalnejše bodo procesi delovali.

V procesih hišne tehnike odpade kar 30 odstotkov energije za potrebe ogrevanja in klimatizacije. Na letne stroške porabe energije odpade v določenih zgradbah za potrebe klimatizacije tudi 40 odstotkov in za potrebe ogrevanja 12 odstotkov. Na grelnike zraka odpade tudi 30 odstotkov na ventilatorje do 60%, na vlaženje zraka 2 odstotka itd.

V skupni vrednosti jugoslovanske proizvodne industrije in rudarstva je procesna industrija udeležena s 50 odstotkov, kar pomeni 38 odstotkov družbenega proizvoda. Procesna industrija ima in bo imela v bodočnosti vse večjo vlogo v razvoju gospodarstva in civilizacije, posebno zato, ker ima infrastrukturni značaj. To pomeni, da so njeni proizvodi reprodukcijski materiali, surovine za predelovalno industrijo, za kmetijstvo, zdravstvo, administracijo, kulturo, itd.

Pri nas ugotavljamo, da proizvodnja naše procesne industrije

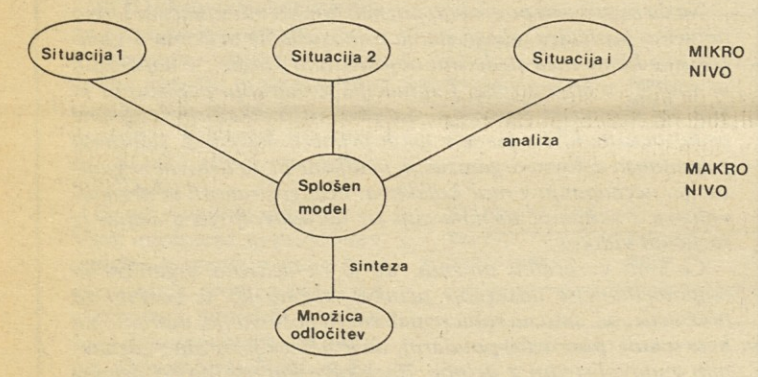

bazira na tradicionalni tehnologiji, da je energetsko intenzivna in da ogroža okolje.

V svetu je procesna industrija zelo izpostavljena moderni tehnologiji, saj civilizacija zahteva njeno revitalizacijo s ciljem optimiranja tehnoloških in proizvodnih procesov. To je povsem jasno, saj je le tako možno povečati uspešnost uporabe vhodnih materialov, vhodne energije, opreme in izboljšati onesnaževanje okolja.

Strategija revitalizacije se kaže glede na stanje in trende v svetu tudi tu predvsem v informaciji obstoječih procesov in tudi ekonomije delovanja, ki je tako bistvena za odprto zahodno tržišče.

Informatizacija procesov

Postavlja se vprašanje, v čem vidimo informacijo procesov in v katerih fazah. Najpomembnejši fazi sta tako za ogrevalne in klimatizacijske procese kakor tudi za procesno tehniko predvsem:

– načrtovanje strojne opreme avtomatizacije procesov in

– načrtovanje programske opreme avtomatizacije procesov.

Načrtovanje strojne opreme avtomatizacije procesov

Če bi pri načrtovanju izhajali iz aplikativne koncepcije, bi samo pri klimatizacijskih procesih naleteli na več bilijonov kombinacij. Za grafično predstavljanje aplikacij v tradicionalnem smislu se zato odločimo le za najbistvenejše v nekem področju in to brez postavitve nekega modela za njihovo gradnjo.

Z izhajanjem iz neke druge koncepcije je mogoče to ogromno število kombinacij graditi tudi za velike sisteme in vsa področja procesov. Želimo, da koncepcija metode sloni na analizi situacij, ki jih s sintezo uspešno uporabljamo v zapletenih sistemih ne glede na shematično predstavitev procesov. Želimo generaliziran model avtomatizacije, neodvisen od vrste procesa, za katerega pa so bistveni naslednji principi (slika 1:

– popis mikro situacij,

– analiza mikro situacij,

– popis vseh možnih odločitev,

– sinteza vseh možnih določitev in

– postavitev generaliziranega makro modela.

Tu naletimo na probleme metodološke enotnosti, računalniškega načrtovanja in podatkovnega in logičnega pristopa. Sodobna dejavnost, imenovana data management ali data administration si pri razvoju računalniško podprtega načrtovanja avtomatizacije procesov pridržuje namreč že eno šestino vsega dela. To ni čudno, saj se je funkcionalni pristop razvoja računalniškega načrtovanja, pri katerem so se najprej določili želeni rezultati, najkasneje pa razvoj podatkovne strukture, pokazal kot neučinkovit in zato neprimeren. Glavni problem tega pristopa se je kazal v:

2 slabi kakovosti podatkov,

– slabi razvrščenosti podatkov,

– aplikativnem vplivu na podatke,

– neenotno opredeljenih podatkov,

– zapletenem dostopu do podatkov,

– nezadostnem nadzoru podatkov,

– slabi povezanosti nekaterih obdelav na podatkih,

– slabi možnosti popravkov, itd.

Podatkovni pristop upošteva, da imajo podatki opredeljene njihove naravne povezave, upošteva poudarjeno vlogo uporabnika, omogoča s kanonično in normalno urejeno bazo podatkov razvoj aplikacije računalniškega načrtovanja tudi v prihodnosti in predvsem nima vseh omenjenih slabosti funkcionalnega pristopa.

V fazi podatkovnega pristopa h gradnji modela postanejo bistvene naslednje opredelitve:

– entiteta (substitucija pojma biti, prediciranje o nečem).

– atribut (pojmovno razširja antiteto)

– asociacija (povezuje atribute z antiteto),

– predikat (izjava o subjektu) in

– relacija (odnosi med entitetami).

S stališča avtomatizacijske zanke so entitete lahko logične točke (slika 2):

– tipalo,

– upravni algoritem,

– izvajalni organ, itd.

Aributi asociirani na tipalo so lahko:

– tip tipala (analogni, digitalni...),

– številka tipala,

– fizikalne enote (ST C, M/S,...),

– način vzorčenja (reprezentativen, povprečen, sumacijski...),

– regulacijsko področje (normalno, reducirano...),

– kritične meje (zgornja, spodnja...),

– zahtevana toleranca (statična, dinamična...),

– način pretvorbe (linearen, logaritemski, diskretiziran,...),

– tekstualni opis,

– parametri določitve vplivnosti na izvajalne organe (sekvenčnost,...), itd.

Atributi, asociirani na upravni algoritem so lahko:

–tip strukture (proporcionalna, integrirna, diferencirna, samoadaptivna, kombinirana, izmenična, ekspertna, situacijska...,

– težavnost regulacijskega objekta (proporcionalni, integrirni,...), itd.

Predikati so s stališča regulacijske zanke naslednji:

– biti reguliran,

2 biti reguliran na razliko vrednosti,

– biti izbirno reguliran,

– biti reguliran na motnjo,

– biti rezerva,

– biti eksterno voden,

– biti merjen,

– biti razveljavljen (prisilna funkcija), itd.

Relacij v velikih sistemih ni neskončno mnogo, tako kot v slovenskem jeziku ne obstaja več kot 200 bazičnih relacij, saj so vse ostale superpozicija bazičnih. S stališča regulacijske zanke lahko popišemo naslednje relacije:

– imeti ime,

– služiti za.

– predhodno biti,

– imeti strukturo,

– imeti povezavo z,

– generirati nekaj, itd.

Očitno je, da so omenjene relacije sintaksa arhitekture nekega avtoamtizacijskega sistema npr. sistema 400 podjetja IMP AVTOMATIKA (slika 35).

Abstrahirajmo neki klimatizacijski proces v hišni tehniki, kjer so faze podatkovnega pristopa že urejeno vidne (slika 4). Namerno ni prikazana tehnološka shema, saj ta v tako generaliziranem prikazu sploh ni pomembna.

Analizirajmo v nadaljnji fazi z logičnm pristopom različne problemsko orientirane verzije kombinacij pojmov podatkovnega pristopa. Tu so vključeni naslednji postopki:

– semiotična strategija in

– vzročno posledični odnosi.

Semiotična strategija ima terminološki, grafični in povezovalni pomen. Omogočati mora tudi vnaprej shematično gradnjo sistemov na podlagi arhitekture nekega proizvodnega programa npr. sistema 400 IMP AVTOMATIKA (slika 35).

Vzročno posledični odnosi imajo vsebinski, kontrolni in diagnostični pomen. Če pomeni P = povečanje, Z = zmanjšanje, je vzročno posledični odnos neke avtomatizacijske strategije lahko zapisan takole:

P(a) → P(x) in P(y) in Z(w),
P(b) → Z(x),
Z(p) → Z(w),

kjer sta lahko a in b temperatura, x, y, w so izvajalne veličine in p je željena vrednost na a. P(b) pa lahko zgornje omejevanje.

Zelo pomembna je tu tudi kontrola stopnje prostosti, saj vemo, da je željena avtomatizacija dosežena tedaj in samo tedaj, ko je specificirana tudi ta vrednost. Definirna je kot:

stopnja prostosti = število spremenljivk – število enačb.

Z logičnim pristopom smo postavili sistemske povezave in delovne diagrame avtomatizacije (slika 5). Pri tem so zahtevnejši analogni kot digitalni avtomatizacijski sistemi. Čeprav zanje ni potrebno načrtovati programske opreme, pa je potrebno izredno veliko naporov ža predpisovanje povezav strojne opreme.

Analogni avtomatizacijski sistem 400 je sklop zveznih in nezveznih avtomatizacijskih elementov, tako načrtovanih, da je mogoče z njimi urejeno in enostavno tvoriti skoraj neskončno število avtomatizacijskih rešitev v ogrevalni prezračevalni, klimatizacijski in procesni tehniki.

Arhitektura sistema omogoča regulacijo s konstantno željeno vrednostjo, regulacijo s krmilnimi zankami, regulacijo s pomožnimi procesnimi veličinami, izbirno regulacijo, preklop delovnega načina, regulacijo na razliko procesnih veličin, omejevanje hodov izvajalnih delov, daljinsko nastavljanje željenih vrednosti, zaščito vrednosti, zaščito in ne nazadnje optimizacijo energije.

Pomembne posebnosti sistema so predvsem v integrirani možnosti absolutnega omejevanja dodatnih procesnih veličin v koordinaciji z glavnimi procesnimi veličinami, v strukturnem preklopu PI regulatorjev. Torej v možnosti avtomatične izključitve I strukture pri spremenjeni naravi motenj, v enostavnem tvorjenju nesimetrične sekvence regulacije in v možnosti sekvenčne regulacije z mešanimi strukturami P ali PI.

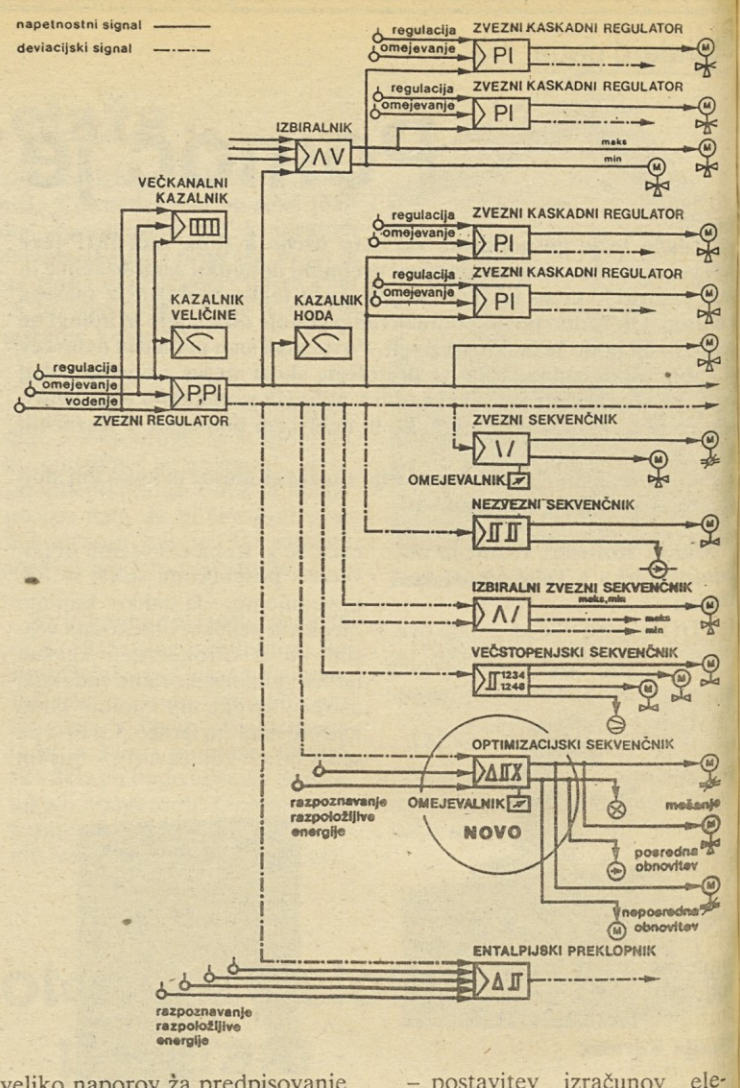

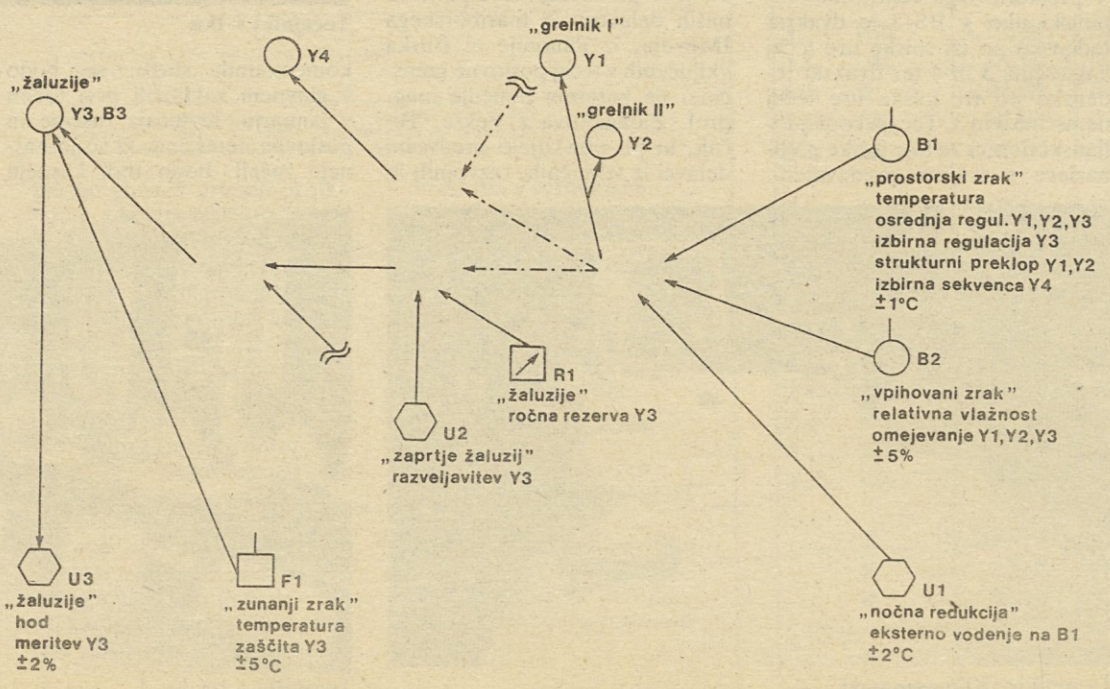

Načrtovanje programske opreme avtomatizacije procesov

Digitalni sistemi zahtevajo malo predpisovanja povezav strojne opreme, zahtevajo pa pri snovanju programske opreme včasih povezovanje elementov programske opreme. To je odvisno predvsem od procesnega jezika, kjer ločimo:

– simbolične in

– algoritmične jezike.

Dejstvo, da so tako ogrevalno klimatizacijski procesi iz hišne tehnike, kakor večina procesov v procesni tehniki v bistvu dokaj počasni, ne določa načina pristopa programiranja strojne opreme.

V procesni tehniki se zaradi večjih vstopajočih energij, kvalitete proizvodov in zahtev okolja uveljavlja predvsem samo algoritmični pristop v smislu:

– ekspertnega upravljanja in

– situacijskega upravljanja.

Pri ekspertnem upravljanju koristimo bazo znanja in simulacijske modele v obliki diferencialnih, algebrajskih ali drugih enačb.

Pri situacijskem upravljanju koristimo logične modele na principu prirodnih jezikov z mehanizmi generalizacije.

Pri algoritmičnem in simboličnem pristopu je baza podatkov pomembna osnova, faza načrtovanja programske opreme pa pri simboličnem pristopu praktično sovpada s fazo načrtovanja strojne opreme.

Ekspertni sistem načrtovanja avtomatizacije procesov

Podatkovni pristop je torej osnova za računalniško podprto podatkovno in grafično načrtovanje strukturiranja avtomatizacije procesov v projektnem smislu tudi z možnostjo simulacije različnih rešitev, vodenja projekta in pregleda projekta tako za potrebe proizvajalca kot tudi projektante avtomatizacijskih sistemov.

Govorimo o ekspertnem sistemu, ki zahteva za svojo realizacijo naslednje faze:

– postavitev rešitve v globalnem smislu in definiranje okolja,

–strokovna obdelava ekspertnega sistema,

– postavitev grafičnega sistema za interaktivno izdelavo shematskega prikaza procesa in njegove avtomatizacije.

– postavitev sistema kontrol in omejitev v smislu elementov in sistemov,

– postavitev orodij za izdelavo grafičnih simbolov,

– postavitev funkcij katalogà podatkov, opisov, slik in finančno poslovnih informacij v smislu pregledovanja, dodajanja, brisanja in popravljanja,

– postavitev izračunov elementov procesa in njegove avtomatizacije

in odkrivanja projektanskih napak,

– postavitev avtomatičnega risanja delovnih diagramov delovanja struktur avtomatizacijskih strategij,

– postavitev popisa elementov procesa in njegove avtomatizacije v zaporednem smislu ali v smislu logičnih struktur,

– postavitev načinov izrisavanja projekta,

– postavitev načinov pregledovanja vodenja projektov,

– postavitev načinov arhiviranja projektov,

– postavitev načinov zbiranja povratnih informacij uporabnikov in

– postavitev priprave finančno poslovne obdelave projektov.

Za izdelavo strokovnega dela računalniško podprtega ekspertnega načrtovanja avtomatizacije obstaja več metod, med katerimi je izredno perspektivna metoda za popolno formalizacijo velikih sistemov, torej za popolno opisovanje struktur in funkcioniranja velikih in večjih sistemov, ki lahko mikro modele generalizira v en sam makro model in s sistemom tavtologij z vidika notranjih struktur normalizira njihovo opisovanje. Za popis mikro modelov je prav gotovo najpomembnejši prirodni jezik, na osnovi katerega bi s formalno logičnim semantično orientiranim jezikom predikatnega računa pristopili k izdelavi makro modela.

Drago Goli

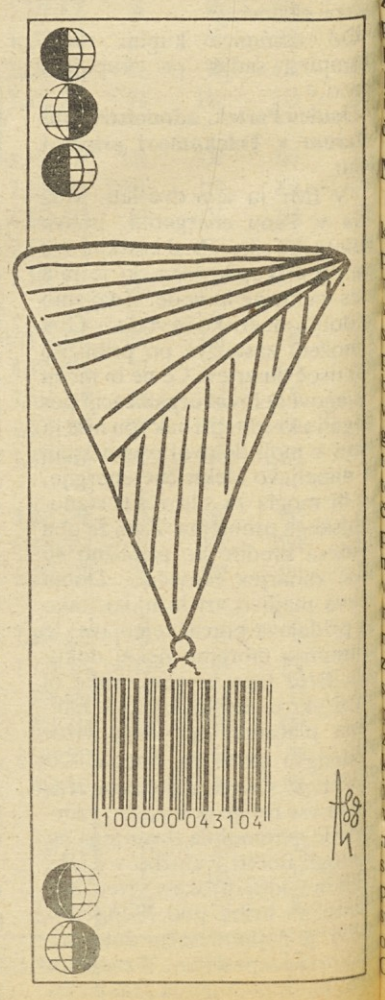

PMI

Vsakega bi moral čevelj žuliti...

Tega, da ima PMI samo začasnega krmarja, ali kot temu pravimo vršilca dolžnosti, zares nisem vedel. Morda je to posledica moje premajhne prisotnosti v tej delovni organizaciji, moje nesposobnosti vrtanja po koluarjih. Vendar sem bil ves čas prepričan, da je donedavni vršilec dolžnosti krmar v redni funkciji. Šele, ko sem pred kratkim prišel na Ljubljansko in iskal prej omenjenega krmarja, sem ugotovil, da nekaj »ne štima«. Presenečenega so me poslali v drugo pisarno, kar me je, moram priznati, pošteno zbegalo. Šele tedaj sem zvedel, da je prišel v hišo nov »krmar« in da so že nekaj časa iskali, pa tudi to, da so ga že imeli, vendar se je mesec pred prihodom premislil. Ko sem prišel k sapi, sem izkoristil ponujeno priložnost in se z »novim« direktorjem zapletel v pogovor. Zvedel sem, da prihaja z Zveze komunalnih skupnosti Slovenije, »uh madona« iz prave službe, sem si mislil. Vendar sem se le nekoliko zmotil. Mož ocenjuje sorodnost te sedanje vloge in prejšnje povsem drugače, kot sem si jaz to predstavljal.

Odloča se drugače

Andrej KOCUVAN, ki je nastopil direktorsko mesto v PMI–ju s prvim septembrom, je takole pojasnil razliko med svojo prejšnjo in sedanjo službo:

Sorodnost in razlike

»Kaj je skupnega? Gospodarjenje. Znanost, kako z omejenimi sredstvi premišljeno zadovoljevati človeške in družbene potrebe. Predmet delovanja je seveda v glavnem različen. Skupno je morebiti to, da je IMP–PMI v mnogočem orientiran v načrtovanje objektov komunalne infrastrukture (vodovodni sistemi, toplovodni in plinovodni ter drugi energetski sistemi) in še zlasti v ekološki program čiščenja pitne, odpadne in tehnološke vode. Naša inženiring dejavnost, ki vključuje tudi projektivno dejavnost, je seveda sposobna prevzemati tudi zahtevnejše in kompleksnejše projekte. TOZD EKO pa je v okviru SOZD–a prevzel nosilstvo za program »tretman vode«, ki ima ob zaostrenih ekoloških problemih in vedno glasnejših javnih zahtevah po znosnem življenskem oz. urbanem okolju, pred sabo strokovno zahtevno in ekonomsko perspektivno delovno področje.

V ZKSS, od koder sem prišel, smo se prav tako ukvarjali s problemi, kako omogočati znosno življenjsko okolje za bivanje in delo. Seveda so oblike, obseg in metode dela zelo različne, prav tako rezultati. Tam je le šlo za makroekonomski nivo, za usklajevanje politike in za uveljavljanje branže kot celote v primerjavi z drugimi branžami. Ekonomski položaj se je reševal z metodo dogovornega (samoupravnega) gospodarstva, kar je dolgotrajno, izčrpljajoče. Tak sistem zato po nepotrebnem izgublja velik del učinkovitosti. Konkretni problemi (n. pr. osebni dohodki izvajalcev ali pa cene in plačila uporabnikov) se generalizirajo in relativizirajo – s tem pa ost problemov otopi. Kjer pa ni pravega problema, tudi ni pravih in dobrih rešitev.«

Kakšna pa je razlika med vodenjem in odločanjem na eni, torej samoupravni ravni, in drugi podjetniški ravni, ki seveda tudi temelji na samoupravi?

»Nekaj je gotovo. V samoupravnem mehanizmu odločanja na globalni – makroekonomski ravni se v bistvu srečujemo z dogovorno ekonomijo, ki je povsem drugačna kot podjetniška raven odločanja. Tudi način delovanja je nekaj povsem drugega. V javnih službah kamor sodi tudi komunala so viri financiranja zagotovljeni, medtem, ko se moraš v podjetju le boriti za preživetje in rast, če hočeš biti uspešen.

Velike razlike so v hitrosti sprejemanja odločitev in seveda v posledicah. Slabe odločitve v podjetju, se ti preko trga hitro osebno maščujejo, v dogovorni ekonomiji pa se dobri in slabi rezultati kolektivizirajo (nacionalizirajo). Nikoli nisi za nič niti zaslužen niti kriv.

Sedanje delo je izrazito mikroekonomske narave, zato je konkretno. Problemov na tem nivoju in v tem okolju ni možno relativizirati, niti ni možno ekonomskega položaja delovne organizacije in delavcev reševati s statusom dejavnosti posebnega družbenega pomena. Varnosti in eksistence si zato ne moremo zagotoviti pod plaščem »svobodne menjave dela« (proračunsko) ampak z nenehnim potrjevanjem na trgu. Vidimo lahko, da si delavci že v osnovi niso enakopravni; enim trg in rizik, drugim »proračun« in varnost. Zame je ta trg vsekakor velik izziv. Če lahko s samoupravljanjem sproduciramo za nas bolj donosni trg, sem vsekakor prvi zagovornik samoupravljanja.«

Bili ste v Ljubljani, ki vsaj po socialni plati še zmeraj ni doživela vrelišča. Povsem drugače pa je v Mariboru, ki je očitno v globoki krizi predvsem na gospodarskem področju, ki se odraža tudi na kadrovski ravni!

Mislim, da teza povsem drži. To pa je bil tudi eden izmed vzrokov, ki me je pripeljal v Maribor.

Kriza v Mariboru ni v ničemer bistveno drugačna, kot drugod. Razlika je le v strukturi zaposlenih. Medtem, ko se je kriza v Ljubljani manifestirala kot politična kriza naroda, se ja zaradi prevlade neposrednih delavcev manifestirala v Mariboru kot socialni protest.

Značilnost gospodarstva tega območja je močno razvita kovinarsko predelovalna industrija, ki je zaradi krčenja investicijske porabe v krizi. Kriza je še toliko večja, ker se akumulacija tega območja že dalj časa odliva. Taka situacija tudi ni vzpodbudna za kadre. Sistem, kot je IMP in v njegovem okviru PMI, mora videti v tem okolju svojo perspektivo. Tudi proizvodnja v Eku se je srečevala s to krizo, ki pa jo že postopama presega.«

Ekologija ne more biti le naša preokupacija

V tem trenutku ste nedvomno organizacija, ki ima določeno prihodnost na področju ekologije, kakšna je poslovna politika pri prestrukturiranju te dejavnosti?

»No, je že res, da pokrivamo en del ekološkega programa, predvsem s pripravo vod, kjer smo po moji oceni zelo močni. Vendar, da bo ta program popolnoma zaživel (živi že sedaj in je uveljavljen), bolje rečeno, da bo doživel popoln razmah, mora ekologija postati družbena vsakdanjost. V prvi vrsti morajo priti do veljave sodobne in ekološko neoporečne tehnologije. Hkrati, ali povezano s tem pa družba mora pristopiti k sanaciji okolja in to ne samo na deklarativni ravni. Jasno je, da mora tudi tu prevladati ekonomska logika, ki edina lahko poživi to dejavnost. Namreč, ko se bo na ekologijo gledalo kot na področje, kjer je možen potencialni zaslužek in posredno s tem tudi ostale koristi, bo to zaživelo. Danes v zvezi z ekologijo vsi razmišljajo kot o strošku, kar je ekonomsko gledano nesmisel. Tudi transport je strošek, pa zaradi tega nihče na razmišlja, da je avtomobilska industrija s svojo celotno reproverigo za družbeno gospodarstvo strošek. To pomeni, da morajo vsi gospodarski subjekti razvijati ekološke programe. Seveda pa so po drugi strani naravni resursi tako izčrpani, ali pa obremenjeni, da so nujne sanacije in posodobitve, tu pa je tudi naša potencialna možnost. Mi smo se tega le zavedali prej kot drugi.«

S tem sva se vrnila tja, kjer sva začela, kako se v to vključuje PMI, oziroma kakšna je vaša strategija, da ohrani že obstoječi položaj na trgu, oziroma kako se lahko okrepi položaj na trgu glede na to, da je konkurenca v zadnjem času zelo močna, tako zunaj, kot znotraj IMP–ja?

»V tem trenutku smo tako organizirani, da sploh ni vprašanje, ali bomo na trgu uspešni ali ne. Inženirski biroji so v sedanji organizacijski obliki močnejši, kot to zahtevajo potrebe proizvodnega tozda. Zato tudi ni naš cilj vztrajati samo na trženju ekološkega programa, ampak kompleksnem nastopu na področjih, s katerimi se ukvarjamo sami ali pa sistem IMP, ali pa širše. Če se še povrnem k proizvodnji, je nujno večje vlaganje v razvoj in krepitev razvojnega oddelka z novimi kadri in znanji. Skratka, potrebno je znanje in njegova materializacija v novih izdelkih in višji stopnji predelave.«

Kje vidite priložnost v uspešnem nastopanju na trgu, in kakšna je pri tem funkcija razvoja? Zastavlja se mi vprašanje, ali je vaša organizacija ekonomsko sposobna še intenzivneje vlagati v razvoj? Sicer to ni samo vprašanje vaše delovne organizacije, ampak vseh v sistemu IMP. Ali ne čutite potrebe po večji integraciji znanja na ravni sistema?

»S tem se ne strinjam v celoti, kajti veliki sistemi, ki so imeli koncentrirano znanje, so zatajili pogosto na tržnem področju. Zagovarjam tezo, da mora vsaka organizacija sama začutiti, kje jo čevelj žuli, če hočemo, da bo uspešno delala. Torej zavzemam se za krepitev lastne razvojne funkcije. To nam na nek način potrjuje tudi razmah informacijske tehologije, ki je doživela boom v majhnih enotah. Po drugi strani pa je tu trg. Mislim, da nisem v veliki zmoti, če povem, da je veliko slabih poslovnih rezultatov posledica neinformiranosti na trgu. Namreč, kupec ni informiran o proizvodnji in proizvajalec ne ve, kaj kupec potrebuje. V trg in informiranost trga bo treba pač nekaj vložiti in spremeniti sedanji odnos. Tehnično gledano (poslovni rezultati) seveda nismo sposobni še intenzivnejše investirati v razvoj. Vendar je najdražja pamet tista, ki je nimamo in jo kupujemo zunaj hiše. Pa ne le zaradi cene, ampak ker »prodajalci pameti« niso v ničemer zainteresirani za naš razvoj in naše dobre osebne dohodke.«

Teza je sprejemljiva na teoretični ravni, kaj pa praksa, ki sili v preživetje, kako torej deblokirati »pamet«, da bodo cilji doseženi?

»Res je, da časi niso tisti, ki bi omogočali dobro plačilo pameti. V tem trenutku je vse usmerjeno k ohranjanju ravnovesja – preživetja, kar seveda odvrača od kreativnosti na vseh ravneh. V sistemu imamo raziskovalno dejavnost institucionalizirano v občinskih in republiški raziskovalni skupnosti in ducatu posebnih raziskovalnih skupnosti. Imamo dve univerzi z vrsto raziskovalnih institutov, pa še svobodne – samostojne razvojno–raziskovalne organizacije zunaj univerz. Imamo urejen sistem financiranja tega sitema s svobodno menjavo dela, z neposredno menjavo dela oz. s celo vrsto fondov. Pri vsem tem pa se v ta »lobby–sistem« ne morejo neposredno vključiti raziskovalci iz razvojnih oddelkov delovnih organizacij, ker ne izpolnjujejo pogojev (akademskih nazivov), s katerimi se pod krinko strokovnosti skriva monopol znanosti in znanstvenega dela. Imamo najbolj razvit in podružbljen sistem razvojno-raziskovalnega dela, gospodarstvo pa arhaične proizvodne programe. Ob vsem tem je normalno,da se tendence za razvoj selijo v neposredna proizvodna okolja. Sam zagovarjam tezo, da mora čisto vsak delavec biti tudi razvijalec, inovator, – torej gospodar. Šele v taki klimi bodo uspešne tudi koncentrirane raziskovalno-razvojne organizacije. To velja tudi za SOZD.«

Naložbe so najbolj vitalni del gospodarstva

Še eno vprašanje v zvezi s trgom. Ena od čedalje bolj prisotnih tez v IMP–ju je pomanjkanje investicijskih del, na katero smo vezani, kar je vzrok za nastajanje krize v sistemu?

»S tem se strinjam, vendar mislim, da ta kriza ne bo dolgotrajna, pa ne zaradi nas. Dejstvo je, da mora naložbena dejavnost prej ali slej zaživeti, kajti po moji oceni je naložba najbolj propulzivna osnova za novo proizvodnjo in za njeno vitalizacijo. Zato je brez dvoma že v naslednjem letu mogoče pričakovati oživitev naložbene dejavnosti. Na to pa moramo biti pripravljeni.«

Kljub temu je sistem predrag in vse bolj nekonkurenčen, krepi se notranja konkurenca. Kako presekati s tem? Ena od rešitev je morda v zniževanju osebnih odhodkov, da bi bili konkurenčni?

»Najprej bom poskusil odgovoriti na prvi del in s tem tudi na zadnji del vprašanja. Glede konkurence, je jasno, da v tem trenutku v Jugoslaviji nimamo vsi enakih štartnih osnov, kar nas vsekakor postavlja v podrejen položaj. Delno pa je to tudi posledica zelo slabega ekonomskega položaja, ko smo proizvodnjo zamrznili kot posledico zamrznitve investicij. Na tržišču je kriterij »kakovosti« povsem razvrednoten, in je odločila cena delovne sile in surovin ter kapitala (čim nižja ponudba). Ob taki inflaciji (ponarejanja denarja), kot nam jo diktira vlada, je že itak težko karkoli načrtovati in ponujati vnaprej. Vendar limitiranje, ali omejevanje osebnega dohodka, zato da boš konkurenčen, ne pride v poštev. Kajti limitiranje je posledica politike, ne pa ekonomike, bolje rečeno trga. Delež za osebne dohodke v dohodku ali narodnem dohodku vztrajno pada. Vsak čas bo povsem brezpredmeten, kjer pa proizvajalci (delavci in delovne organizacije) ne zaslužijo toliko, da lahko kupijo tisto, kar so proizvedli, ne more biti motiva za zdravo gospodarstvo. Za koga pa naj ta delavski razred dela? V zniževanju osebnih dohodkov in v pehanju za vedno večjo revščino ni rešitve. Obstajajo druge možnosti, ki pa so mnogo bolj radikalne. Nova ustava v tej smeri ne bo bistveno pripomogla.

Glede notranje konkurence, pa mislim, da je ta v prvi vrsti nelojalna, kar pa ni dobro. Res je, da brez notranje konkurence ne moremo biti, kajti to bi pomenilo ustvarjanje monopola in vodilo do določenega uspavanja celotnega sistema IMP. Vendar sedanji način konkuriranja nas prav gotovo ne vodi nikamor, saj si na račun neizdelanega koncepta nastopanja in »notranjega klanja« drugi izvajalci ustvarjajo ekstraprofite. Skratka, zdi se mi, da bi bilo potrebno znotraj sistema zastaviti drugačno poslovno strategijo.«

J. Votek

Nove tehnologije

Jekleni dimnik

O novem izdelku Promonta – jeklenem dimniku smo nekaj že zapisali ob montaži prvega v soboški Muri. Tokrat smo se odločili za podrobnejšo predstavitev tega izdelka, z željo, da zvemo, kaj pravzaprav pomeni jekleni dimnik na področju energetike. O izdelku smo se pogovarjali s pobudnikom ideje razvijalcem in projektantom izdelka inž. Vladom Jamo, konstruktorjem Vinkom Cotičem in odgovornim človekom za montaže teh dimnikov Janezom Šusteršičem.

Mi smo za časom

Inž. Vlado Jama je skromen kot ponavadi, ko sem se z njim pogovarjal o takšnih ali drugačnih izboljšavah, ki v našem prostoru veliko pomenijo in predstavljajo določen kakovosten premik na področju energetike podisi v smislu prihrankov, ali v smislu ekološke sanacije. Njegov odgovor je bil zmeraj in tudi tokrat: »Ne zadeve napihovati, to v svetu uporabljajo že nekaj časa.« Kot, da enostavno noče priznati tega, da je vsaka razumnejša in nova pozitivna rešitev v našem okolju nekaj nepomembnega. Sicer je res, da je normativno področje energetike zelo anarhistično urejeno in napisano na kožo energetskih monopolistov, ki na energijo gledajo zgolj skozi profitniška očala in kot na naravno danost brez omejitev v prihodnosti. Zato se mi zdi vsaka, pa najsibo tuja rešitev prenešena na naša tla in izpolnjena s pomočjo lastne pameti še kako pomembna. Zato je na tem mestu pretirana skromnost povsem odveč. Tu kaže pritrditi Vinku Cotiču, ki pravi, da gre za inovacijo, ki se je potrdila na tržišču.

Vlado Jama pravi, da je bil dimnik sicer pri dosedanjem reševanju vprašanje energetike predvsem kotlovnic in drugih toplotnih energetskih objektov povsem obrobna zadeva, ki se ji ni namenjalo skorajda nobene pozornosti. Vendar je dimnik eden od najpomembnejših elementov za dobro delovanje toplotne energetske naprave. V prvi vrsti pa je od dimnika odvisna racionalizacija pri porabi. »Sam dimnik ne varčuje z energijo, ampak omogoča varčevanje z njo in ekološko razbremenjuje okolje. Novi dimnik omogoča, da se vgrajujejo naprave, ki so energetsko varčnejše in dajejo boljše možnosti izkoriščanja odpadnih toplot,« pravi inž. Vlado Jama.

Prehod na nove tehnologije je morda v tem trenutku edina »prisila«, ki postavlja uporabnike pred zid, da namenijo dimniku ustrezno pozornost. Jasno je, da pri nas ni ustreznih predpisov, ki bi urejali zaščito okolja in predpisovali uporabo najnovejše tehnologije kurilnih naprav. Prav tako so izredno ohlapni predpisi glede vsebnosti kuriv s strupenimi snovmi – posebno žvepla.

Cena energije ne zahteva racionalizacije

Današnji časi še zmeraj niso ugodni za tovrstne »podvige«, saj je kljub krizi cena energije še zmeraj izredno nizka. Tako se potencialni investitorji pogosto odločajo za razširjanje zmogljivosti. Vendar se je pri jeklenem dimniku izkazalo, da se za tovrstno tehnološko rešitev odločajo predvsem organizacije, ki jim racionalizacija in ekonomično poslovanje nista tuja. Če to ponazorimo s primerom Elana, potem je jasno, da je teza povsem točna. V Elanu se je pojavila potreba po razširitvi zmogljivosti, hkrati pa je bila prisotna tudi ideja o izkoriščanju dimnih plinov. To pa ob obstoječem dimniku ni bilo možno. Zato so se odločili za iskanje nove kompleksne rešitve. Temeljita analiza je pokazala, da se naložba, gledana skozi očala cene energije prav gotovo ne bi izplačala. Vendar je bil pri odločitvi pomemben povsem drug dejavnik, ki ga pri nas pogosto zanemarjamo. »Prav gotovo se prihranek energije v ceni energije ne povrne,« pravi inž. Jama, »prihranek enega megavata toplotne moči, pa kljub temu pomeni tolikšen prihranek, da jim ni potrebno kupiti novega kotla. Kot sem že povedal, je bilo v Muri nekoliko drugače. Tu so se odločili za dimnik zaradi nove tehnologije, ki pa ni delovala zaradi neustreznega dimnika. Vendar rezultati so že tu. Posledica tega pa je novo naročilo iz Mure v Ljutomeru.«

Vsestranske rešitve ni

Promontovi strokovnjaki ostajajo na realnih tleh, namreč sedanji dimnik ni rešitev brez primere. Namreč dimniki in dimni plini so področje, ki zahtevajo poglobljen in strokoven pristop. Obstoječi dimnik je idealna rešitev za plin in kurilna olja, sicer pa vsako kurivo zahteva posebno analizo in iskanje ustreznih materialov. Nerjaveča pločevina je občutljiva na žvepleno kislino, problematični so tudi kloridi in halogeni. Če ostanemo pri plinu kot kurilnem sredstvu, ta omogoča nizko izstopno temperaturo dimnih plinov in s tem izkoriščanje odpadne toplote. Kondenzacija je minimalna, toplotno je razbremenjena dimna cev. Izredno hitro se ogreje. Tu so še kakovosten izolacijski plašč in prezračevalni kanali, ki preprečujejo nastajanje rosišč. S tem se zmanjša vsebnost škodljivih snovi v dimnih plinih.

Pohod »jeklenih orjakov« s tem še ni končan, kajti v Promontovem razvoju že obdelujejo in razvijajo naprave za izkoriščanje dimnih plinov (ekonomajzerje). Čas od ideje do uresničitve te naloge je bil izredno kratek. Verjetno pa bi bil še krajši, če bi bilo v firmi dovolj strokovnjakov, vendar tu so storjeni veliki koraki naprej. Po mnenju inž. Jame pa so za uresničitev tega programa veliko pridobili s prihodom Vinka Cotiča, ki je po njegovi oceni opravil levji delež v konstrukciji dimnika. Sicer pa je glede na tempo in zahtevnost postavljanja dimnikov treba reči, da se celotna ekipa od projektanta do proizvajalcev in monterjev mora obnašati izredno profesionalno in odgovorno, ker gre za izdelek, ki enostavno ne dopušča napak. Pred očmi moramo imeti dejstvo, da se pri energiji vsak proizvodni proces začenja in zaključuje. Do sedaj montirane dimnike so postavljali v času kolektivnih dopustov, ker si v času proizvodnje ni moč privoščiti kakršnega koli »šarlatanstva«, ki bi bilo posledica malomarnosti.

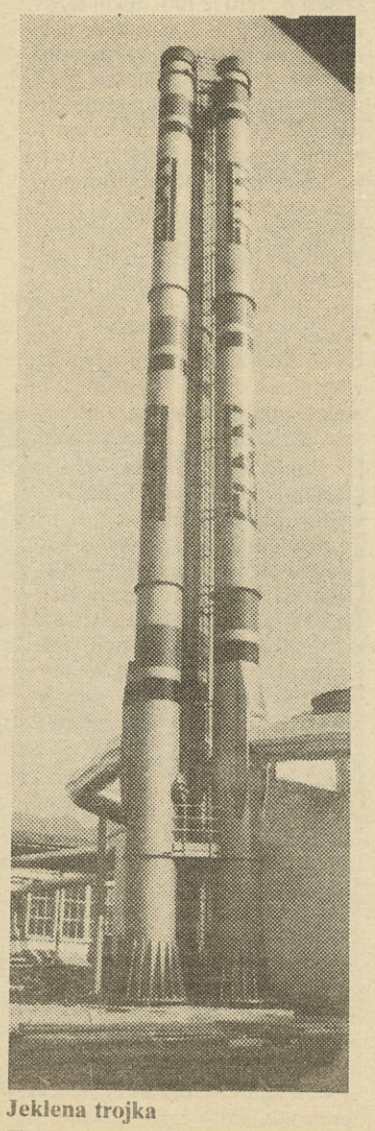

Jeklena trojka

Do sedaj so osvojili in tudi prodali šest vrst dimnikov. Iz tega lahko razberemo, da vsak objekt dejansko zahteva specifičen strokovni pristop in da ne gre za serijski izdelek. Po drugi strani pa se potrjuje, da se v izdelku prodaja najprej pamet in šele za tem »rostfrei«.

J. Votek

Glasnik je tudi vaš časopis!

Sodelujte!

Telefon uredništva: (061) 321-043

Klima v Boru

Odsesavanje nevarnih plinov v Zlatarni

Na Klimine monterje, ki trdo garajo in dosegajo lepe uspehe na zahtevnih gradbiščih smo, kar ni prav nič lepo, priznajmo, kar pozabili. Skromni kot so, so nizali inštalacije v celi vrsti objektov, ne da bi se menili za našo pozornost v Glasniku.

Letos že od aprila delajo na objektu Zlatarne v Boru v Srbiji – to je na enem od objektov Rudarsko topilniškega bazena Bor. Kot je povedal Klimin operativni vodja montaže na tem objektu Danijel Pecko, dela Klima v RTB že kakšne štiri leta. V tem času so pridobili dela pri tem investitorju na račun kvalitetno opravljenih del. »Opremo, ki jo vgrajujemo,« je dejal Pecko, »je Klimina, avtomatika za regulacije pa Tratina.«

Elektroliza bakra

Kaj vse je v sklopu del, ki jih bodo opravili IMP-jevi monterji iz celjske Klime?

Odsesovanje zdravju nevarnih plinov in prezračevanje prostorov v Zlatarni. Vsi prezračevalni kanali so iz bakrene pločevine zaradi prisotnosti kislin, ki najedajo vse ostale materiale in skrajšujejo življenjsko dobo teh materialov. Kot domneva tovariš Pecko, so tolikšne količine bakrenih ventilacijskih cevovodov samo v RTB Bor, saj je to najdražja izvedba. Investitor je dostavil baker v Klimo, kjer so napravili cevi in jih transportirali na gradbišče. Pri izdelavi cevi so imeli v Klimi v začetku nekaj težav, saj so morali prilagoditi tehnologijo izdelave kanalov in druge opreme: nekatere regulacijske žaluzije in rešetke. Dela na objektih Zlatarne v Boru so bila zaradi specifičnosti precej zahtevna, saj so morali opremo montirati med potekom proizvodnje, kar je še oteževalo delo monterjev. Probleme pa so imeli tudi z namestitvijo opreme v prostore Zlatarne, ker so morali paziti, da niso posegali v tehnološki proces.

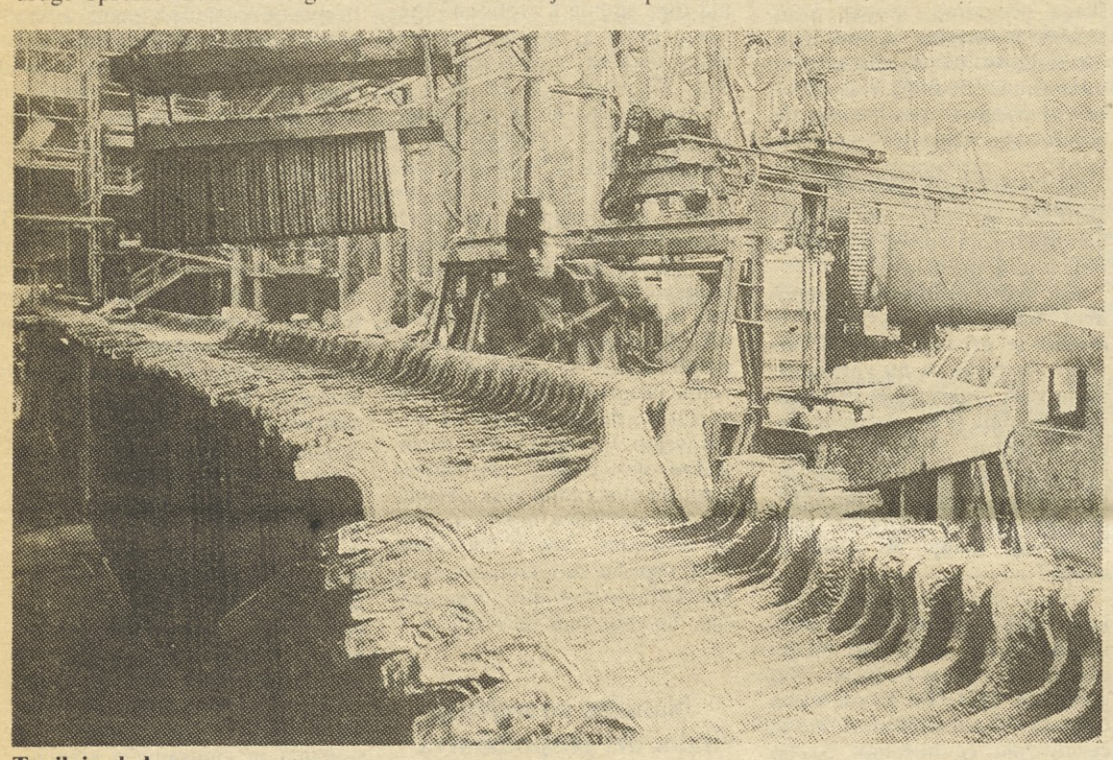

Topilnica bakra

Bor, ki se nahaja v severovzhodni Srbiji, je mesto bakra. Status mesta je dobil 30. maja 1947. V njem živijo Srbi, Vlahi, Makedonci, Črnogorci, Albanci, Hrvati, Slovenci, Muslimani, Romi, Madžari, Romuni, Bolgari in drugi. Vsi žive od bakra in za baker. Seveda so Borani zaposleni tudi v šolah, na Tehnični fakulteti, Inštitutu za baker, bankah, pošti, trgovini in drugih dejavnostih. Od več kot 27 tisoč zaposlenih v družbenem sektorju, jih je 12 tisoč v rudarstvu in industriji, ostali pa so v zdravstvu, prometu, gostinstvu, turizmu, gradbeništvu in v prosveti.

Rok za dokončanje del je že potekel. Zamuda je nastala zaradi zamujanja gradbenih del.

Na tem gradbišču je bilo povprečno osem Kliminih monterjev, ki so stanovali v hotelu Evropa v bližini gradbišča. V dogovoru z investitorjem so dobivali dva topla obroka hrane dnevno v obratu družbene prehrane RTB-ja. Vsi monterji so morali pri delu nositi protikislinske obleke in uporabljati plinske maske, kar je oteževalo njihovo delo. Zaradi mikro klimatskih pogojev so dobivali po pol litra mleka dnevno. Vrednost Kliminih del v Zlatarni Bor znaša 670 milijonov dinarjev, če bi pa vključili še vrednost materiala, iz katerega so v Klimi izdelali cevi za ta objekt, pa bi znašala vrednost 1.500.000.000 dinarjev.

Konec oktobra, ko sem obiskala to gradbišče, so Klimini delavci ravno opravljali zagon objekta, oziroma kot temu pravijo, spravljali so objekt v funkcijo delovanja.

Branko Leben, električar iz oddelka finalizacije pri oživljanju objekta je skupaj s tovarišem Antonom Črepinškom izvajal dela tokovnih meritev in nastavitev avtomatike. »Jaz delam v naši skupini«, je razložil, »v glavnem avtomatiko – to se pravi regulacije oziroma spuščanje v pogon vse naše opreme, ki je vgrajena v objektih. Doseči je potrebno projektirane vrednosti, zato je to delo timsko in je v tim po stroki vključen Anton Črepinšek, ki opravlja količinske regulacije in meritve toplozračnih naprav. Objekt spremljamo tudi v fazi izvajanja, zato da je potem v zaključni fazi manj eventuelnih napak, saj se na ta način lažje oživi objekt. Vsak tak objekt je obsežen, zato je tudi nekaj težav, ki jih skušamo z opisanim načinom dela sproti odpraviti.« Pripomnil je še, da je škoda, da iz našega uredništva tako redko prihajamo na objekte, ki so po finančni strani manj obsežni, so pa po tehnični strani bolj zanimivi. Tak objekt je na primer Mesnina Celje, kjer je vgrajena kompletna Klimina oprema za zorenje suhomesnatih izdelkov z mikroprocesorskim vodenjem. Anton Črepinšek potoži, da je težava v tem, da so ljudje, ki naj bi upravljali z vgrajeno opremo oziroma z inštalacijami, premalo zainteresirani tako za upravljanje, kot tudi za vzdrževanje, saj jih je potrebno o vsaki stvari podrobno poučiti. Kljub temu pa gledajo skeptično na vgrajeno opremo, ki je pri nas v Sloveniji običajna zadeva. Najbolj jim ustreza klima naprava za elektrolizo, ki obratuje že štiri leta »bez da je ko dira«. »Vemo, da je začetek ogrevanja na pragu, saj so nas danes zjutraj presenetile prve snežinke. Zato z deli hitimo, da ne bi delavce Zlatarne pustili delati v mrazu. Ker vsako spuščanje v pogon zahteva določen čas, zato smo vedno v časovni stiski, kar pa investitor oziroma uporabnik objekta le redko razume. Mislimo, da bodo tu v Zlatarni potrpežljivi, mi jih pa bomo za potrpežljivost nagradili z ugodno klimo.«

Junija 1986 je bila v Boru ustanovljena sestavljena organizacija združenega dela za proizvodnjo in predelavo bakra in plemenitih metalov Rudarsko topilniški bazen Bor (RTB), v kateri je zaposlenih 23.500 delavcev v 16 delovnih organizacijah v enajstih območjih Jugoslavije in na več številnih inženirsko projektantskih delih.

Vodilni monter za klimatske naprave Ivan Bračko iz Klime je povedal, da je bilo izvajanje klimatskih naprav zahtevno zaradi stalnega transporta kanalov na montažo, ker so bili v proizvodnji vedno delavci, saj je proizvodnja ves čas normalno potekala. Imeli so srečo, da ni bilo nesreč. Pri transportiranju kanalov in strojne montaže, ki je potekala na višini štirih metrov, so bili zelo previdni. Ker so cevi in kanali bakreni, so zato mnogo težji kot pocinkani ali aluminijasti.

Monterje so motila dolga potovanja domov v Slovenijo in nazaj na gradbišče, saj so izgubili na vožnji po ves dan in vso noč. Vojko Vodep, vodilni monter za ogrevanje je tudi govoril o težkih pogojih dela, ki so jih monterji občutili zaradi slabega zraka, v katerem je veliko žvepla, kisline, prahu. Vseeno so delo normalno opravljali kot na drugih deloviščih. Imel je pripombo na normo, ki je za 30 odstotkov nižja kot za delo na drugih objektih. »Delamo po 10 ur dnevno, ob nedeljah pa po osem ur. Nadure lahko kompenziramo ali pa nam jih plačajo kot redne ure. Domov hodimo dvakrat mesečno glede na opravljeno delo. Zdaj sem že skoraj dve leti na delu v Srbiji, pa me ne moti, da sem tako daleč od doma, saj sem utrjen terenec.«

Svoje so povedali tudi pri investitorju, ki tudi nadzorujejo dela na objektu. Branko Raičević, nadzorni organ je pohvalil Klimo, s katero, je dejal, Topilnica in rafinacija Bor (TIR) sodeluje že šest let. »Glede na to, da smo imeli problem z ventilacijo, smo iskali možnosti, kako bi čim bolj izboljšali delovne pogoje v proizvodnji elektrolize in zlatarne. Najboljše rešitve so ponudili tovariši iz Klime: Presečnik, Lepetič, Štumberg, Peperko in Leben. Tako se je začelo naše sodelovanje, ki traja še danes. Najprej smo naredili ventilacijo nove elektrolize, ki že štiri leta uspešno deluje. To je bila za Klimo referenca, da so pridobili tudi dela pri ventilaciji v elektrolizi. Sedaj delamo ventilacijo v stari elektrolizi in bomo ta dela zaključili do konca novembra. Poleg tega delamo tudi ventilacijo v Zlatarni, kjer sedaj zaključujemo dela. Sodelovanje s Klimo je bilo obojestransko na visoki ravni in nismo imeli nikakršnih problemov glede projektov, izdelave opreme in montaže. Zadovoljni smo z načinom dela vodij gradbišč Ivana Topolaha in Danijela Pecka. Delavci so vestno opravljali svoje delo na delovnem mestu, pa tudi zunaj delovnega mesta ni bilo z njimi nobenih problemov. Pri naši proizvodnji bakra in srebra se zrak precej zastruplja, zato se bodo z ventilacijo, ki jo bomo vgradili za 50 odstotkov izboljšali delovni pogoji v elektrolizi in v zlatarni.«

Kot je povedala vodja projekta Liljana Radisavljević, je stara elektroliza, v kateri sedaj zaključujejo rekonstrukcijo, stara 50 let. Proizvodnja nove elektrolize je stara 20 let, prav toliko pa tudi zlatarna. V Elektrolizi, v njenem okviru je tudi Zlatarna, je zaposlenih okoli 800 delavcev. V dveh objektih elektrolize oziroma v proizvodnji katodnega bakra znaša letna zmogljivost katodnega bakra 175 tisoč ton. Elektroliza zlasti v zadnjem času posluje pozitivno, posebno se je povečala produktivnost. Ko zapolnijo z bakrom jugoslovanske potrebe, preostale količine bakra izvozijo.

Naši vodilni monterji in vodja montaže na tem srbskem gradbišču pravijo, da zelo dobro sodelujejo z investitorji in z vsemi delavci v investitorjevi proizvodnji in bi si takega sodelovanja želeli povsod na gradbiščih.

Marija Primc

Referendum

Združitev projektive in inženiringa v PMI-ju

Že lep čas nismo pisali o kakem referendumu ali reorganizaciji. No tu pa tam se že sliši o kakih tovrstnih razmišljanjih, vendar kaj več od tega se še ni zgodilo nikjer. Svojevrstna izjema je bil morda mariborski PMI, kjer so kar dvakrat v lanskem letu glasovali o združitvi projektive in inženiringa, vendar obakrat neuspešno. Kot smo že zapisali ob drugem spodletelem referendumu, so se delavci že na tem odločili za novo predlagano vsebino dela, na formalno združitev pa niso pristali. Po takratnem referendumu je po besedah direktorja tozda Inženirski biroji Vilija Bergleza nova vsebina dela zaživela. Letos 23. septembra so referendum ponovili in se z večino glasov delavcev Projektive združili v enoten tozd Inženirski biroji. Z reorganizacijo naj bi dosegli kakovostnejše delo predvsem pri prodaji in na področju dejavnosti inženiringa za potrebe delovne organizacije. To je predvsem priprava vod. Projektivna dejavnost ostaja nespremenjena, s tem pa da je skupen nastop, lahko nudi kakovostnejšo celovito ponudbo in rešitve. Skratka gre za že utečeno organizacijsko formo, ki je že delovala pred več kot petimi leti.

jv

Elektromonter

Saturnus pred zaključkom

V novem Saturnusovem proizvodno skladiščnem in razvojnem objektu, ki je letos zrasel ob Letališki cesti na novi Saturnusovi lokaciji, je vtkanega veliko dela naših monterjev iz ljubljanskih ozdov: Elektromonterja, Oveja in Klima montaže. Elektromonter je, kot je povedal Franc Merkun, vodja montaže za jaki tok iz te delovne organizacije, sklenil posel za inštalacijska dela na tem gradbišču z SCT-jem.

Januarja letos so naši monterji začeli vlagati inštalacije v beton. Rok za dokončanje del je bil 30. september, vendar z deli zamujajo zaradi projektov in zamud pri dobavah materialov. IMP je na tem objektu vgradil vse električne jakotočne in šibkotočne inštalacije. Transformatorsko postajo je opremil z novim transformatorjem in z nizkonapetostno ploščo, vgradil je vse cevne inštalacije za ogrevanje in vodo s črpalko oziroma predčrpalno postajo s priključkom na KEL, pa inštalacije prezračevanja in klimatizacije. Nadzor za vse IMP-jeve inštalacije je opravljal Industrijski biro Ljubljana, ki je izdelal tudi projekte za vse inštalacije. Oprema, ki so jo vgrajevali naši monterji, je domača, od IMP-eja so Tenove razdelilne omare, Klima-montažine pa so klima naprave (klimati, kanali 5).

Za polaganje elektro inštalacij je bilo na gradbišču povprečno 22 Elektromonterjevih monterjev, za vodovodne inštalacije 8 do 10 Ovejevcev in prav toliko Klima-montažinih monterjev za klima inštalacije. Vodja montaže iz Oveja je bil Janez Ocepek, za klimo sta bila tovariša Dolenc in Kupljenik, iz Elektromonterja pa Franc Merkun za jaki tok, za šibki tok pa Tomaž Škrjanc. Vodilni monter pri gradnji proizvodne hale je bil Marjan Pahor, pri gradnji razvojnega objekta pa Ciril Kotar iz Elektromonterja.

Pri gradnji tega Saturnusovega objekta, v katerega so zajeti prostori za skladiščenje polizdelkov, proizvodna hala za izdelovanje avtomobilskih svetilk in žarometov, razvojni objekt (laboratorij, računski center), pa delo naših monterjev ni potekalo brez problemov. Težave so bile s projektno dokumentacijo, saj je začel investitor s spremembo tehnologije, oziroma je spremenil namembnost prostorov tedaj, ko so monterji začeli z inštalacijskimi deli. Prvotna projektna dokumentacija je bila izdelana za pridobitev gradbenega dovoljenja. Projektant je monterjem sproti dajal podatke, in ko so že skoraj dokončali objekt, je šele prišla projektna dokumentacija. Problemi so bili tudi z dobavo opreme – predvsem svetilk in kablov ni bilo mogoče dobiti.

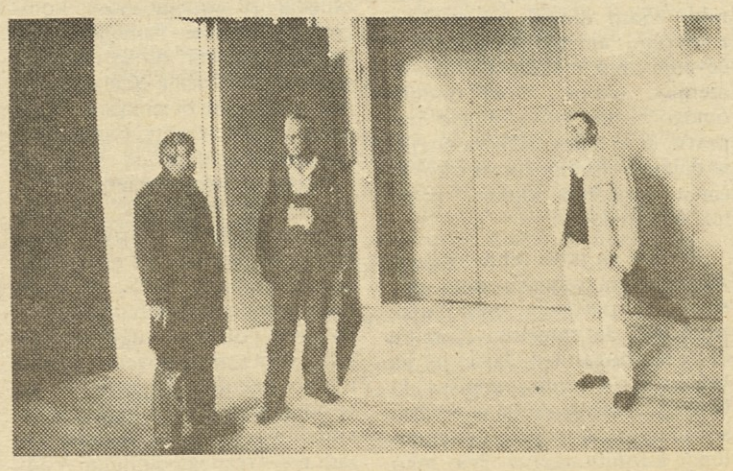

Dela so pri koncu

Pred novo halo

Sicer pa so naši monterji dobro sodelovali z SCT-jem kot glavnim izvajalcem gradbenih del in tudi z investitorjem.

S tem poslom pa si IMP-jevci žal ne obetajo dobrega finančnega rezultata. Vzrok za črnogledje je v slabo prodanem poslu in v dejstvu, da se material draži, obremenitve naraščajo. Iz vsega tega klije bojazen, da bodo iz tega težko izšli brez izgube.

M. P.

Sejem mleka

Na sejmu Mleko 88, ki je bil oktobra v Mariboru, sta razstavljala tudi ljubljanski Tehnomont in ruški Alchrom. Tehnomont je pokazal nov izdelek PAF 3, to je pralno napravo za avtomatsko pranje molzišč, ki je izdelana na osnovi praktičnih izkušenj pranja molzišč s predhodnimi protitipi, vibracijsko nivojsko stikalo za agresivne medije, pa pnevmatske ventile v nerjavni izvedbi za prehrambeno industrijo. Alchrom pa je razstavil 1600 litrsko pinjo za maslo, avtocisterno za zbiranje mleka, ki je vgrajena na šasiji TAM–a Maribor ter črpalke standard programa.

M. P.

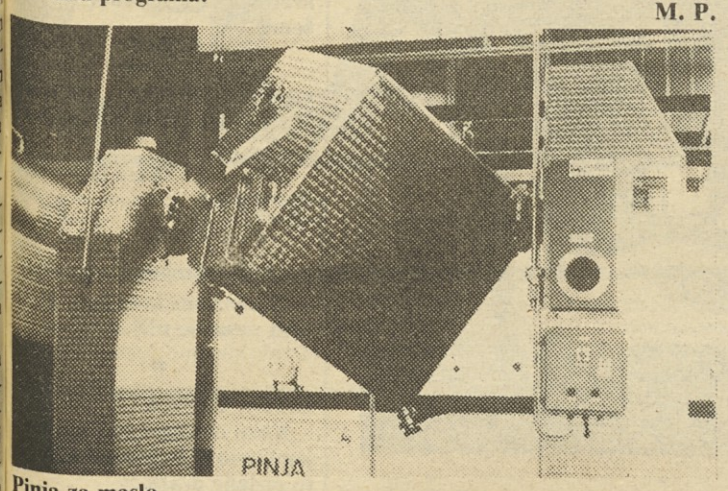

Pinja za maslo

Vibracijsko stikalo

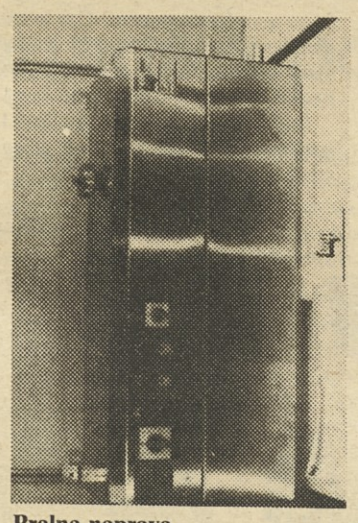

Pralna naprava

Črpalka

Štipendisti

Vsako jutro ista pesem

Lahko si vprašan slovenščino. Profesor je strog in snov dolgočasna. Tudi če se naučiš, ne dobiš več kot kakšno borno majavo trojko. Grozi ti matematika! Le komu se zdijo enačbe, pa premice, pa grafikoni, pa koti zanimivi? In navsezadnje je svetovno znana resnica, da se je nezanimivo snov sila težko naučiti. O geografiji, STM-ju, francoščini, itd., – raje ne bi razpravljala. Nasploh je učenje neprijetna zadeva. In zato se nemalokrat zbudimo s strašno bolečino v glavi, ki oznanja nov dan – poln učenja in spraševanja (gul!).

Vendar pa se šolniki enkrat na leto le spomnijo nečesa dobrega. Pri tem nikakor ne mislim šolskih plesov, športnih dni in proslav, ki pa navsezadnje tudi niso slabe stvari.

Ko tako z bolečo glavo, opotekajoč se s podplutimi očmi stopaš po šolskem labirintu do prve učilnice, ti pade v oči na oglasni deski pribit listek. Navadno je to zanikrn papirček, na katerem je napisano »Delovna praksa«. Verjeli ali ne »v takih trenutkih postane svet lepši. In če ob »Delovni praksi« opaziš še oznako svojega razreda in nekje nižje nečitljivo izpisano svoje ime, postanejo očke bistrejše in matematik, ki z ubijalskim pogledom pridrvi mimo tebe, najboljši profesor na svetu. Potem postaneš pozoren. Zaskrbi te, le kam so te tisti fevdniki z vrha šole vtaknili. Pred oglasno desko se postaviš v pozor in bereš. Tega tja..., ubožca. Tisto tam..., revico. V IMP... Napetost narašča in še preden prebereš do konca pomisliš, da se ti je zgodila strašna krivica, če te tudi tokrat ne bodo namestili v IMP. Navsezadnje si tam že skoraj »stalni«. Veš, katero številko čevljev nosi tovarišica Tanja v tretjem nadstropju in kaj najraje jé Špelin Mihec za kosilo. Poleg tega si bil tam lani, pa predlani in v šolo hodiš mimo. Torej res ni pravično, če te tudi tokrat ne dajo v IMP. Sicer pa, ali je sploh kdo v razredu, na šoli in navsezadnje na svetu primernejši za delovno prakso v IMP-ju kot ravno...? Tokrat ta monolog prekine sošolka, ki pravi: »Ali vidiš, v IMP so naju dali!«

Če si jo prej hotel klofutniti, ker je prekinila vzvišeno samohvalnico, ji sedaj poljubljaš nos in lica in čelo in vrat in... V IMP, v IMP, v IMP! Najraje bi tudi tov. Mencinovo,* obsul s poljubi in jo povabil na pivo v Penzion, pa tega ne storiš, kajti s tem bi v najboljšem primeru pokasiral ukor. Tokrat pa je pomembno samo to in povsem samo to, da so ti najlepši, najbistrejši in najboljši ljudje, ki vladajo šoli, dali v IMP.

Potem dobiš noge, lahke kot peresca. Na krilih sreče poletiš kot Apolon v razred, objameš sošolca, ki si ga včeraj ozmerjal z »zagamanim konjem« in poješ hvalnico neznanemu geniju, ki si je omislil delovno prakso. Počasi se razred napolni z mladimi bodočimi intelektualci, sijočimi od sreče, prekipevajočimi od veselja. Pozabiš na svet in misliš na to, da boš zopet tam – med svojimi.

Pozdravljen – IMP!

* organizator proizvodnega dela v šolskem centru, Srednje šole usmerjenega izobraževanja, Ivančna gorica

Simona in Minka, učenki 3. letnika šolskega centra, srednje šole usmerjenega izobraževanja, družboslovne usmeritve, Ivančna gorica

Naš portret

Nekoč in sedaj

Z zvestobo so obdarjeni le redki ljudje. Med tistimi je tudi Elektromonterjev vodja operativne izvedbe del Ciril Martinc, ki se je pred nedavnim upokojil. Poiskali smo ga, da nam zdaj, ko ga čas ne priganja tako zelo kot nekoč, kaj pove o svojem dolgoletnem delu v IMP-ju. Pa se je rad odzval in je prišel kar k nam v uredništvo Glasnika.

Kdaj in kaj ste začeli delati v IMP-ju?

»Začel sem delati leta 1953 v Elektrosignalu. Najprej sem bil pol leta na montaži, potem sem bil v tehničnem oddelku kalkulant za obračunavanje norm in prodajo storitev. Delovna mesta so se menjavala. Samostojni oddelek kalkulacij in prodaje je postal že pri združitvi Toplovoda in Elektrosignala. Delal sem v glavnem v operativnem oddelku montažne dejavnosti. Bil sem vse do pomočnika tehničnega direktorja. Potem so bili vodi operativne izvedbe, ko je bilo že več vodij izvedbe.«

Ali je bilo v tistih časih dovolj dela? Kako je bilo s konkurenco?

»V letih 1956 in 1957 je bilo del malo, tako kot sedaj. Je pa že obstajala konkurenca. Konkurirali smo si v glavnem s Toplovodom, zunaj ljubljanskega območja pa z mariborskim Elektro, s celjskim Elektrosignalom, v Ljubljani pa tudi s Pečnikarjem, ki je tudi prevzemal večja dela.«

Na katerih gradbiščih ste delali?

»Delali smo v Ljubljani in zunaj nje. Naša gradbišča so bile Železarne Jesenice, Papirnica Krško – sedanji Djuro Salaj. Prisotni smo bili na novomeškem območju, v Beli krajini. Veliko smo delalil v tekstilni industriji. To so bili objekti Makedonka Špik, Tekstilna industrija Djakovica, Bombažna predilnica Tržič, Predilnica Ajdovščina, v Ljubljani pa Tovarna dekorativnih tkanin, Pletenina Ljubljana. Precej del smo opravljali za Strojne tovarne Trbovlje – to so bile predvsem separacije v rudnikih: Banoviči, Rudnik rjavega premoga Kočevje, Rudnik Kreka in drugi. Sčasoma smo začeli zgubljati gradbišča zunaj Slovenije, ko so druge republike ustanavljale svoja montažna podjetja in se je tako začel trg za nas zapirati. V zadnjem času so bile montaže bolj redke, kar je bilo predvsem odvisno od tega, kdo oddaja dela. Če smo bili kooperanti kakšne firme iz Slovenije, smo delo laže dobili. Zlasti smo pridobivali dela na vodovodih, kjer jaz nisem sodeloval, pač pa drugi sodelavci, ki so bili specialisti za tovrstna dela.«

Kakšna je bila kvaliteta materiala in opreme, ki ste jo vgrajevali na objektih? Kakšni so bili pogoji dela na gradbiščih?

»Material je bil po kvaliteti slabši, kot je sedaj. Zaščitne opreme je bilo manj, kot jo je sedaj. Tehničnih pripomočkov, kot so boljša orodja, vibracijski stroji, še ni bilo. Manj je bilo na razpolago opreme, ker še ni bilo uvoza. Delali smo v glavnem z domačim orodjem. Na gradbišča smo potovali z vlakom. Firma je imela sprva samo dva manjša tovornjaka in en osebni avtomobil. Monterji so stanovali

Ciril Martinc

tako kot sedaj, v hotelih ali pri zasebnikih. Hrano so si preskrbeli sami, saj firma tedaj še ni imela organizirane tople prehrane. Za delo na terenu so monterji že tedaj prejemali terenski dodatek. V glavnem so bili tisti časi za delavce boljši, kot so danes, ker so bili stroški na terenu manjši, terenski dodatki pa boljši.«

Kdaj ste začeli odhajati na gradbišča v tujino in katera so bila prva gradbišča?

»Okoli leta 1960 je šlo 15 Elektrosignalovih monterjev za nekaj let v München k firmi Siemens na specializacijo, oziroma je ta firma potrebovala v svojih tovarnah, kjer so bili preizkuševalni laboratoriji in montaža, tako kvalificirane delavce, kot so monterji.«

Ali ste bili tudi družbeno politično dejavni?

»Sodeloval sem v upravnem odboru, v raznih komisijah, v delavskem svetu. Zunaj firme pa sem bil predsednik sveta Krajevne skupnosti Škofljica, pa v gradbenem odboru krajevne skupnosti in štiri leta član mestne skupščine Ljubljana.«

S čim pa se sedaj ukvarjate, ko ste se upokojili, saj navajeni trdega dela, gotovo ne mirujete?

»Ukvarjam se z vrtičkarstvom, v glavnem pa s sadjarstvom. Imam približno sto dreves: jablan, hrušk – to je mešan mlad nasad. Delno pa se včasih posvečam vnučkom. Za prehod iz aktivnega dela v upokojensko življenje bom pa po potrebi sodeloval z IMP-jevim oddelkom za investicije.«

M. P.

Inženiring

Avtobusna postaja

Mariborska avtobusna postaja je nedvomno svojevrsten arhitektonski podvig. Nedvomno pade v oči vsakemu mimoidočemu. Ko si človek objekt pobliže ogleda, vidi, da se v njem prepleta vrsta

Postaja od zunaj

izvajalcev, ki so pač potrebni za tako zahteven podvig, kot je mariborska avtobusna postaja. Glede na to, da so dela v Mariboru, je bilo pričakovati, da bo tudi IMP dobil svoj kos pogače. Dela je pridobil mariborski inženiring, ki je ponujal celotne elektro in strojne instalacije. Vendar so, kot je povedal Franc Veselko iz Inženiringa, dobili pri elektro instalacijah le nizkonapetostni razvod, ki ga dela ptujski Eko in celotne strojne instalacije, ki jih izvaja Montaža. Vrednost sklenjene pogodbe je bila okrog 600 milijonov dinarjev. To je vrednost s prvega septembra lanskega leta. Vendar pri tej vrednosti ni ostalo, ker se le-ta spreminja s cenami materialov in storitev. V pogodbi tudi niso zajeti lokali in dela v njih, ki jih sproti prodajajo.

Energetski kompleks

Od znotraj

Sicer pa, kot pravi inž. Franc Veselko, so dela na postaji specifična in zahtevna tako po opremi kot izvedbi.

jv

Livar

Uči se, da boš znal delati...

Usmerjeno izobraževanje je uvedlo proizvodno delo in delovno prakso izhajajoč iz proizvodno-tehničnega področja, ki ga sestavljata predmeta osnove tehnike in proizvodnje. Proizvodno delo in deloma praksa sta bistveni sestavini skupne vzgojnoizobraževalne osnove in vseh programov srednjega usmerjenega izobraževanja. Ves mladi rod naj bi od blizu in z lastnim delom spoznal, kako se ustvarjajo dobrine in se služi kruh, kako potekajo proizvodni in delovni procesi v posameznih panogah in dejavnostih, kako delavci samoupravljajo. Ob prvih delovnih izkušnjah si učenci pridobijo še nekaj več: pravilen odnos do proizvodnega in drugega družbeno pomembnega dela, predvsem pa ljubezen do dela.

Toda ob vsem tem moramo imeti delavci v sebi toliko samokritike, da bo iz nas spuhtela malomeščanska miselnost, kakor so nekoč nam vcepljali v glavo »uči se, da ti ne bo treba delati«, obenem pa mora prodreti spoznanje, ki ga lahko ponazorim z geslom: UČI SE, DA BOŠ ZNAL DELATI, DA BOŠ PRI DELU USPEŠEN IN V DELU NAŠEL OSEBNO ZADOVOLJSTVO.

V delovni organizaciji Livar v Ivančni gorici to geslo počasi prodira v zavest delavcev, saj imamo za »poslanstvo« inštruktorstva usposobljenih 27 delavcev, ki so v šolskem letu 86/87 podajali in prenašali svoje znanje in izkušnje na 90 mladih učencev, z drugimi besedami so v tem šolskem letu kar 11.300 ur oblikovali 90 mladih osebnosti in jih pripravljali za poklic.

Od teh učencev je bilo 80 odstotkov naših štipendistov, na katere smo bili še posebno pozorni, saj so opravljali delo v tisti temeljni organizaciji združenega dela, ki jih štipendira, višji letniki pa so opravljali delo v oddelkih, v katerih bodo opravljali delo po končanem šolanju oziroma, ko bodo združili delo v DO Livar.

Kako pa mladi razmišljajo o delu in o soočanju z združenim delom pa naj presodi bralec sam.

Menim, da se tudi na tem področju kažejo velika odstopanja teorije od prakse, tako kot v našem samoupravno – **»idealističnem«** – sistemu.

Majda Može

Črpalke

Obnovitev zaključena

Gradbena dela pri adaptaciji proizvodne hale tozda Črpalke so v glavnem že zaključena. Do zaključka gradnje, ki je predviden konec novembra, bodo uredili še zelenice in novo ponikovalnico meteornih voda.

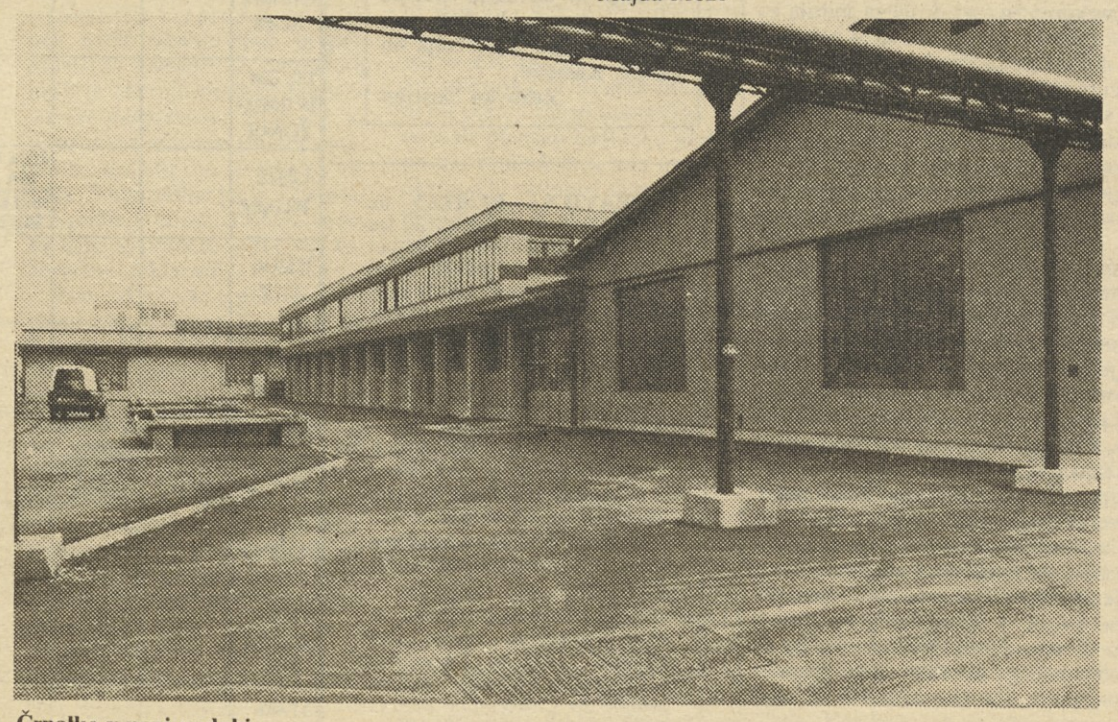

Črpalke v novi podobi

Zahvale

Ob smrti mojega dragega moža Janeza se zahvaljujem delovni organizaciji Elektromonter za darovano cvetje in poslovilne besede. Hkrati iskrena hvala tudi vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Mara Sluga

Ob smrti mojega dragega očeta se iskreno zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata in sodelavcem iz Tena za darovano cvetje in izrečeno sožalje.
Najlepša hvala vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Marta Mihelič

Ob smrti mojega očeta se iskreno zahvaljujem sodelavcem in osnovni organizaciji sindikata Tena za darovano cvetje in izraze sožalja. Posebej se zahvaljujem vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Janez Hren

O smrti mojega očeta VIDE JOŽETA se zahvaljujem sodelavcem in OOS TOZD Marketing za darovano cvetje in izrečena sožalja.

Jasna VIDE

Fotoreportaža

Neznano – letos!

Neznano – kako skrivnostno in obenem vabljivo zveni ta beseda. Že od nekdaj ljudje težimo k odkrivanju neznanega, nam nepoznanega. Pri tem uporabimo vse svoje sposobnosti in sredstva, kajti biti odkritelj nečesa novega le ni kar tako.

Mogoče imajo tudi člani PD IMP žilico po odkrivanju neznanih krajev in naravnih lepot. To se pokaže na vsakoletnem izletu v Neznano. Tudi letos je bila udeležba zelo številčna, taka je le še na Triglavu in seveda na Občnem zboru.

Letošnji izlet v Neznano je bil organiziran z vlakom in že ta sprememba v primerjavi z dosedanjimi izleti v Neznano je bila nekaj novega. Možnosti za smeri po železnici je precej manj, toda tudi to ni veliko pomagalo pri odkritju našega cilja. Z zvrhano mero dobre volje smo se spravili na vlak, ki je ob taki množici zgledal kot naš in se odpeljali ob Savi proti vzhodu. Takoj so začela padati vprašanja za izpolnitev nagradnega vprašalnika; kam gremo, kako visoko je to, koliko hoje bo, se da priti do cilja z avtom, bo postrežba v redu. Seveda je potrebno udeležencem pripide se lahko tudi z avtom – ampak planinci vendar hodimo peš, hrane in pijače bo za vse dovolj, visoko pa mora biti, da se sploh kam vidi. Vprašalnike smo kmalu pobrali, kajti bližala se je izstopna postaja. »Na naslednji postaji izstopimo vsi,« se je glasilo obvestilo in že smo se ustavili na železniški postaji Sava, ki je izhodišče za Zasavsko goro. Smeh in samokritika je prišla do polnega izraza, kajti nihče se ni spomnil, da bi odgovoril na vprašanje o cilju: Zasavska gora. Megleno in mokro jutro ni bilo ravno prijetno, zato smo kar kmalu ubrali pot pod noge. Vlage v zraku je bilo res polno, kajti dodobra smo se oznojili, pa tudi sam začetek poti proti vasi Tirna je precej strm. Toda z vsakim pridobljenim metrom se je megla redčila in v vasi Rovišče pod Zasavsko goro je že sijalo toplo jesensko sonce na kristalno čistem, jesensko temno modrem nebu. Nad vasjo so se nekateri najpočasnejši lahko nekoliko podprli ali s sladkim ali pa s tekočim, do koče na Zasavski gori pa je bilo le še lučaj ali dva. Tisti najhitrejši so se že porazgubili po okolici, ko smo prišli zadnji. Pa nič ne de,

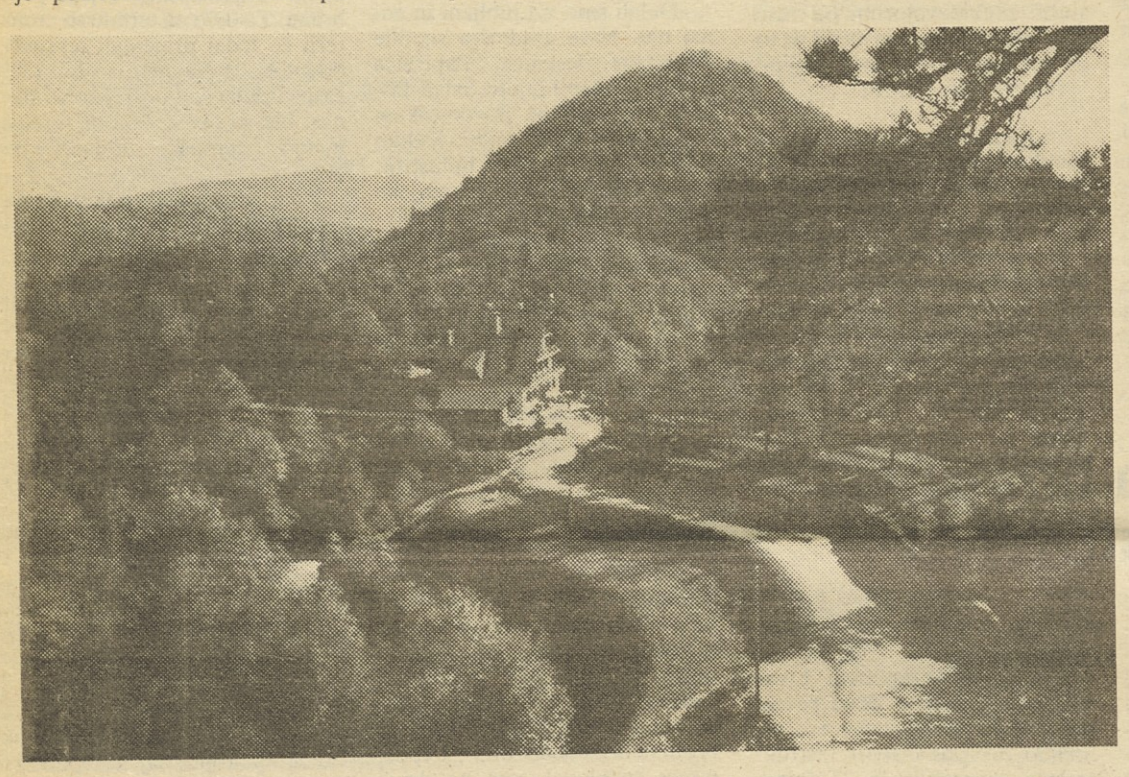

merno pomagati. Pravi planinec bo to vedno storil. Odgovarjal sem vsevprek: Janče, Slivna, Vače, Kum, Lisca, hoje bo ravno prav za lep jesenski sprehod, ste, ki so se najbolj približali pravilnim odgovorom, kar je zopet pritegnilo pozornost udeležencev. Časi so pač taki, da je vsaka stvar, ki jo dobimo zastonj, dobrodošla, pa tudi, če je to le planinska karta ali knjiga iz planinske založbe. Ura je 12 – kosilo je pripravljeno; kaj se sliši lepšega ob praznih želodcih, pa še dišalo je tako vabljivo iz kuhinje, da se povabilu nismo mogli upirati. Po kosilu se prileže nekaj počitka, zato so se nekateri kar kmalu porazgubili po okolici in se nastavili božajočim sončnim žarkom. Ob dobri kapljici pa se nekateri kar niso mogli zadržati in časa smo imeli več kot dovolj. Do kosila je bilo še daleč, zato smo naredili inventuro v nahrbtnikih, saj prazna vreča ne stoji sama. Sledilo je žrebanje nagrad za ti- že se je oglasila pesem. Čas je vse prehitro minil in že smo se odpravili v dolino, tokrat po drugi poti preko vasi Leše na postajo Sava.

Lep jesenski izlet za zaključek sezone, le da bi bili tudi drugi izleti nekoliko številčnejši.

Janez Seliškar

Aforizmi

SVETOVNI TRG

Ob prenekateri naši izvozno-uvozni kupčiji me spreleti sum, da pri nas nikakor ne manjka ljudi, ki mislijo, da je svetovni trg podoben boljšemu.

●

LAŽ IMA NOGE

Laž ima, kot pravijo, kratke noge.

Jih pa zato skuša premikati čim hitreje.

●

DINAR

Dinar nam krepijo v glavnem samo še ničle.

●

LITERATURA

Kako naj snov za literaturo jemljemo iz življenja, ko pa je to čedalje dražje?!

●

GÔVORI

Nekateri so prav zadovoljni, da imajo lahko velike govore.

Drugi pa prav tako zadovoljni, da jih le-tem lahko pišejo.

●

NEVOŠČLJIVOST

Prav hudemu nevoščljivcu zagreni življenje že to, če kateri njegovih sosedov umre »v najlepših letih«.

●

KRUH IN SMETI

Čeprav je kruh že kar pošteno drag, me še zmerom manj gane, če ga vidim v smeteh, kakor pa smeti v kruhu.

●

DOHODEK

Tudi za čistim dohodkom se lahko kdaj skrivajo umazane roke.

Prijateljstvo na tromeji PEČ!

Jutro je napovedovalo lep dan, ko smo 11. 9. 1988 pred poslopjem sozda IMP Ljubljana vstopali v avtobus in se odpeljali na srečanje treh dežel. Razpoloženje je bilo že na začetku poti veselo, saj so planinci, kot je znano, veseli ljudje. Tudi planinci PD IMP Ljubljana so takšni, zato je z njimi prijetno potovati. Če razpoloženje popestri še harmonika Ivana, so to nepozabna doživetja.

Avtobus se do Rateč ni ustavil, peljal je kot na tekmovanju. Nihče ni imel potrebe, da se ustavimo, ker je bilo v nahrbtnikih vse, kar smo trenutno potrebovali. V Ratečah smo izstopili in se takoj usmerili na gozdno pot, ki pelje proti cilju. Čeprav je celotno območje kot cona brez meje, se je vseeno potrebno izkazati, da si Jugoslovan in, da imaš dovoljenje za prestop v druge dežele.

Začetek poti je narekoval nekakšen tempo hoje, pa se je kmalu začelo ustavljati. Toplo sonce, vzpon, nahrbtnik, vse to je bilo vzrok, da se je bilo potrebno razkomotiti, saj drugega merila za hlajenje ni. Pot se vzpenja enakomerno, pa vseeno so si nekateri poiskali v grmovju »leskovke«, da so laže premagovali strmino, ki je v z zadnjem delu poti kar občutna. Te strmine se lahko ognemo po daljši poti, ali kaj, ko pa se nam je mudilo, da ne bi česa zamudili. Navadno je bila osrednja točka treh dežel, okoli enajste ure, zato smo hiteli, da ne bi zamudili uradnega dela.

Dan se je prevesil že v drugo polovico, ko smo ugotovili, da uradnega dela srečanja ne bo, zato smo pogledali, kaj delajo italijanski in avstrijski sosedje. Zanimal nas je jedilnik in cenik. Avstrijci so kot nacionalno jed prodajali golaž, pijača pa je bila kot ponavadi pivo. Vse je bilo dobro zasoljeno, zato smo le opazovali razpoloženje ljudi, ki so plesali in se zabavali. Tudi na italijanski strani nas je najbolj zanimal jedilnik in cene. Kar verjeti nismo mogli in smo bili prepričani, da je ena ničla preveč napisana pri ceni njihove nacionalne jedi. Ena porcija pašta šute (ne velika) je stala en stari milijon dinarjev. Pijača pa je imela tudi temu primerno ceno. Rekli smo: »Ljubo doma, kdor ga ima« in smo jo mahnili na domači štant. Dišalo je po ražnju, da se ni bilo mogoče odreči dobrotam. Zakaj pa bi se jim odpovedovali, ko pa smo doma dobili dve porciji za isti denar. Na slovenskem prostoru se je trlo ljudi, vsi so hoteli uživati v dobri kuhinji in pijači. Za dobro voljo pa je skrbel kvintet z narodno zabavno glasobo, ki je bil neutrudljiv.

Tako je deveti pohod, ki ga je organiziral skupen odbor turističnih društev Trbiža, Podkloštra, Rateč in Kranjske gore, dobro uspel. V prijateljskem vzdušju so se udeleženci srečanja, ki so slovanskega, germanskega in romanskega porekla razšli. Spomenik, ki označuje vsa tri plemena, pa bo vse leto sameval na vrhu gore Peč.

Zdravko Nastran

Obvestila PD IMP

Pohodi v decembru 1988 PD IMP Ljubljana

Na prvi zimski pohod v letu 88/89 se bodo planinci PD IMP Ljubljana odpravili v nedeljo 11. 12. 1988 z vlakom do Litije. Zbirališče bo pred železniško postajo pod uro ob 6. uri. Vlak bo odpeljal ob 6. uri 30 min. s perona 8. Karte kupite pravočasno! Vse hoje, ki pa ni zahtevna, bo 4 do 5 ur. Vodja bo Robert Kastelic.

Drugi zimski pohod bo v nedeljo 18. 12. 1988 na Javornik nad Črnim vrhom. Odhod avtobusa v Idrijo bo s perona 13 ob 6.15. Prestopili bomo v Hotederšici. Na Javorniku so navadno zimske razmere, zato bodite primerno opremljeni. Vodja bo Robert Kastelic.

Zdravko Nastran

PRAVILNA REŠITEV nagradne križanke v oktobrski številki Glasnika IMP: komplet, amarant, retina, Ciril, Kt, zmes, Amor, Lira, Sana, spora, stroj, mob, vešča, rženka, Kajn, Dickens, Le, OR, polk, Kasparov, OV, Alma, Aveiro, vnuk, Kadmij, ričet, Neron, Akita, Irena.

Za pravilne rešitve v oktobrski Številki so bili izžrebani:

1. **Marjan DERMASTIJA,** Ten, Vojkova 58, Lj. (10.000 din)
2. **Ana HOČEVAR,** DS Izip, Titova 37, Lj. (8.000 din)
3. **Mirko ČOKO,** Klima montaža, Kardeljeva ploščad, Lj. (7.000 din)

Nagradni natečaj: Pravilne rešitve pošljite na naslov: IMP Glasnik, Ljubljana, Likozarjeva 6 (Nagradna križanka). Rešitve pošljite do 8. decembra. Med izžrebance bomo razdelili tri nagrade v višini 25.000 dinarjev.

NAGRADNA KRIŽANKA

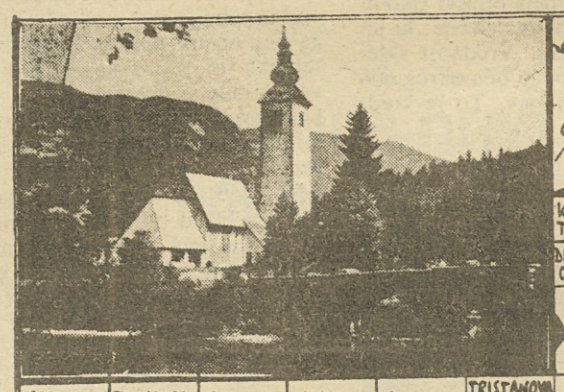

GOLTE ? LJUBNO Savinja GORNJI GRAD MENINA VELIKI ŽVITKI BLAGA

VRH V POSAVSKEM HRIBOVJU | GRŠKI JUNAK PRED TROJO | MESTO V PREKMURJU | SLOV. PISATELJ (FRAN)

KOSMATA TKANINA | DEL KOPALN. OPREME

SESTAVIL MARKO BOKALIČ | TRNAT GRM Z UŽITNIMI PLODOVI | SREDOZEMSKI GRM | KRAJ PRI TRSTU | STARORIMSKI POZDRAV | TRISTANOVA LJUBICA | MESTECE PRI ZABRU

NAČELNIK POSTAJE MILICE | ANDRES VALDES | PRAVOSLAV. PODOBA

ANG. FILM. IGRALEC IN REŽISER | ŠUBIC | PREBIVALKA ASIRIJE

NEKOVINA ZA FOTOCELICE | SL. SLIKAR (BOŽIDAR) | MADŽAR. PISATELJ

POMLADNI MESEC | HRANA ŽIVAL. POREKLA | SMUČI | KRAJ NAD VIPAVO | MESTO V KANADI | RIBA Z BRKI

DEL OZN ZA IZOBRAŽEVANJE | ŽEN. IME | TRTNA PLESEN

LOJZE BOLINAR | REKA V ZBA | NALEŽLJIVA BOLEŽEN

JEDILNI LIST | MIRA MIHELIČ | ANTIČNO MESTO

TROPSKA PAPIGA | HRIBOVITA POKRAJINA V GRČIJI | BELGIJSKI PEVEC | DEL GORENJ. HIŠE | ZOLAJEV ROMAN

REKA V SZ DELU ZRN, KI TEČE V SEVERNO MORJE | SL. PESNICA (SAŠA) | ŽIVAL POD ZEMLJO | TIROLSKA REKA | ANG. SVETO PIVO

MOŠTVO | MESTO NA KRIMU | ANTON AŠKERC

VELIK NEVAREN PES | TELOVADEC ŠTUKELJ

STARA ŽENSKA | VULKAN NA SICILIJI